د پوهنې وزارت

ریاضي

دریم ټولګی

Ketabton.com

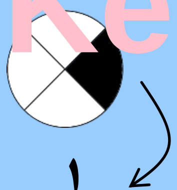

$\frac{۱}{۴}$

$۶-۱ < ۶+۱$

$۹+۲ > ۱۰$

$۶+۵ = ۱۱$

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې   هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی   د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو   د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي   پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي   هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي   لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به   لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر   وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: رياضي

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د رياضي ديپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفين

اډيټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډيټ ديپارتمنت غړي

ټولګی: دریم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تأليف لوی رياست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړيکو او عامه پوهاوي رياست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښناليک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلند کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزير پيغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته يې ژوند رابښلی، او د لوست او ليک له نعمت څخه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پيغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پيغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدينو شوراګانې د هېواد د پوهنيز نظام شپږګوني بنسټيز عناصر بلل کېږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونيز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تأسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځيرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونيز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم.

د معياري او پرمختللي ښوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دکتور محمد ميرويس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمېره	سرلیکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قیمت	۱
۲	اټکل او تخمین	۹
	دویم فصل	
۳	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل	۱۱
۴	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندل.	۱۵
	درېیم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه ییزو ډلو له جوړولو	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې ازمېښت	۲۴
	څلورم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶
۱۰	د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې ازمایل	۳۳
	پنځم فصل	
۱۲	د عددونو خط	۳۵
۱۳	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	په عددي خط باندې د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه	۴۰
	شپږم فصل	
۱۶	د ضرب د عملیې پېژندنه	۴۲
۱۷	د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۴۴
۱۸	د ٦ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۴۶
۱۹	د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۴۹
۲۰	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه.	۵۲
۲۱	د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت	۵۵
۲۲	په ۱، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول	۵۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	سرليکونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کيلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونو	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونو	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، مياشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزې يا جنترۍ پيژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (ليتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

په عد دونو کې داړقامو مقامي قيمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قيمت

هدف:زده کوونکي به د يو رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي .

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د يويزو، لسيزو او سليزو مرتبې پيژندلې دي. دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پيژندل مهم دي، يو ځلې بيا د هغو يادونه کوو.

پام وکړئ:

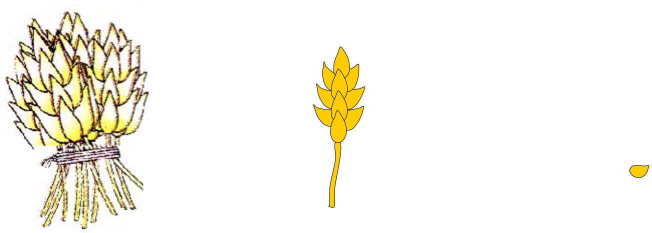

۱ ۱۰ ۱۰۰

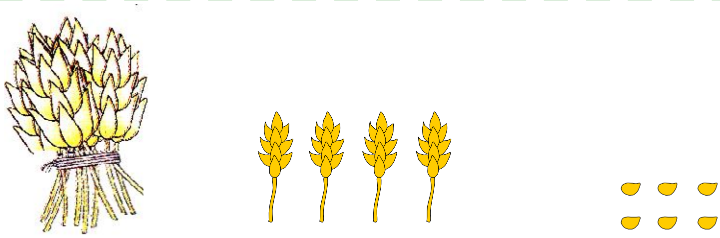

۶ ۴۰ ۱۰۰

پورته شکل د ۱۴۶ عدد راښيي په داسې حال کې چې ۶ دانې غنم د ۶ يويز، ۴ د غنمو ۱۰ دانه يي وږي د ۴۰ عدد او د غنمو د لسو وږو يوه ګېډۍ د ۱۰۰ عدد راښيي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کيږي.

يويز	لسيز	سليز
۶	۴	۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

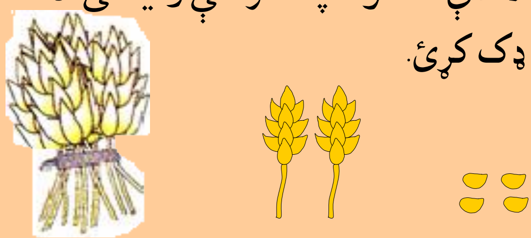

[ ] یو یز [ ] لسیز [ ] سلیز، ټوله [ ] کیږي.
لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

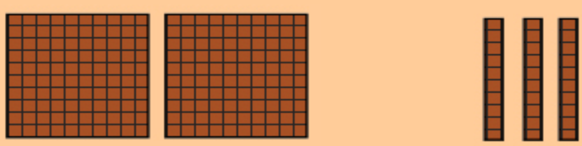

۳ لسیز او ۲ سلیز [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

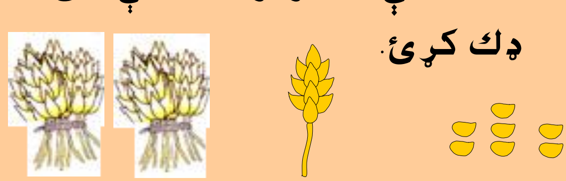

[ ] یو یز [ ] لسیز [ ] سلیز ټول [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې یې وښیاست.

یو یز	لسیز	سلیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز [۳۹۸] کیږي

۶ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز [   ] کیږي.

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز [   ] کیږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱- مثال:	۷۸۲	=	۲	یویز	۸	لسیز	۷	سلیز
۲- مثال:	۸۹	=	۹	یویز	۸	لسیز	۰	سلیز
	۷۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	۲۰۶	=		یویز		لسیز		سلیز
	۷۶۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	۹۵۲	=		یویز		لسیز		سلیز

۳- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هریو په خپلو کتابچو کې په تورو ولیکئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ٦ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه لیکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري ولیکئ.

۷- فهیم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کین لوري د ۳ رقم ته ځیر شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه یو له بله سره څه توپیر لري؟ ....

ب: د ۳۳عدد ښي او کیڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوټو په واسطه وښیاست؟

ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوت کې وښیاست.

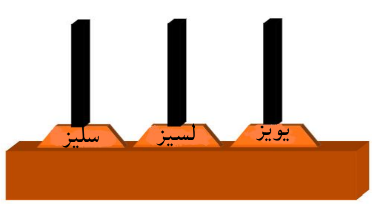

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟...

ب- داووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟ ....

ج ـ د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي ؟ ....

د ـ د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي.

فعالیت

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هر یوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښيي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دویم ځل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي. په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي
او هم د هغو تر ټولو کوچنیو او تر ټولو لویو عددونو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترټولو کوچنی عدد

ترټولو لوی عدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د مثال په توګه دوا ړه مساوي عددونه په خپلـو کتـابچو کـې د غشي په واسطه يو له بله سره ونښلوئ.

۱۳يودانه‌يي او ۲ لسيز	۴ يودانه‌يي او ۷ لسيز	۲ يودانه‌يي او ۵ لسيز
۱۴ يودانه‌يي او ۲ لسيز	۱۲ يودانه‌يي او ۴ لسيز	۳ يودانه‌يي او ۷ لسيز

۲- د حل شوي مثال څخه په ګټې اخيستو سره د ښـي لـوري جدولونه د کيڼ لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کـړئ چې هر رقم يې په خپله مرتبه کې راشـي.

مثال:

يويز	لسيز	سليز
۲	۴	

يويز	لسيز	سليز
۱۲	۳	

يويز	لسيز	سليز

يويز	لسيز	سليز
۳	۱۷	

يويز	لسيز	سليز

يويز	لسيز	سليز
۱۳		۲

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلـو کتـابچو کـې وليکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لري؟ (۵ د يويزو په مرتبه کې او ۳د لسيزو په مرتبه کې).

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ۷٦ د عـــدد ارقـــام پـــه کومـــو مرتبـــو کـــې قـــرار لري؟.........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه يو عدد وليکئ چې په هغه کې يو يز، لسيز وجود ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شميرلو کې له ۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹۹ عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه وليکئ چې د يو يز رقمونه يې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست: اټكل او تخمين

هدف: زده كوونكي د تخمين په مفهوم پوه شي او مقدار يې تخمين كړاي شي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمينوو او بيا د شميرلو په واسطه يې دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شكل ټاكو. ګورو چې زمونږ تخمين په كومه اندازه حقيقت ته نژدې دى. په حقيقت كې تخمين كول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دى چې د ذهن د انكشاف لپاره مهم ګڼل كيږي. عموماً په كورنيو كې د كوچنيانو د ساعت تيرۍ لپاره ډير ښه ده. مثلاً كه چيرې په كورنۍ كې زردآلو وخوړل شي او د هغو مندكې (زړي) سره يو ځاى كړي او خپلو كوچنيانو ته ووايې چې چا څو دانې خوړلي دي؟ چا زيات خوړلي دي؟ چا لږ خوړلي دي؟ هر يو د خپل فكر سره سم يو عدد وايې په پاى كې دقيق شميرل كيږي. ليدل كيږي چې د كوم يوه تخمين حقيقت ته نژدې دى؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا خټکی او یا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښېږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. بیا دی هغه په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وویشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

١. هرډله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمین او دقیقو شمیرلو وي.

٢. د ډلې هر یو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.

٣. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته ځوړند شي.

۴. له هرې ډلې څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه توکي دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه یې دي.

۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د ډلو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.

٦. کومه ډله چې د مسابقې ګټونکې دی هغه ډله دې تشویق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضیح کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او ليکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، ويې شميري طبقې، او اړوند يې مرتبې يې وپېژني او بيايې وليکي.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دويم ټولګي کې پېژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومړی مرتبه (ديويز و مرتبه) بلل کيږي. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دويمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه ليدلای شئ چې هره مرتبه يې د (يويز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زريزو مرتبه)			لومړی مرتبه (د يويزو مرتبه)			
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د يويزو مرتبه	عدد
				۹	۹	۹۹
			۱	۰	۰	۱۰۰
			۹	۹	۹	۹۹۹
		۱	۰	۰	۰	۱۰۰۰
		۲	۰	۰	۰	۲۰۰۰
		. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .
		۹	۰	۰	۰	۹۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړۍ مرتبه تولې مرتبې یې صفر دي، چې (۱۰۰۰) یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰ ، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰ ، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰ ، ۷۰۰۰ ، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پورې اړه لري، که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

فعالیتونه

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

د یویزو مرتبه د لسیزو مرتبه د سلیزو مرتبه د یوزریزو مرتبه

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په تورو يې وليکئ د نومونړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا او نه زرو اته سوه درې څلوېښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۳- کله چې تا سو نهه زره درې وواياست په يوه جدول کې يې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کېږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

کورنۍ دنده

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبو يو جدول رسم او د ۲۰۰۷، ۲۰۱٦ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت پـه عـددي بڼـه او رقمونـه يـې پـه لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٦- څلور زره يو سلو شپږ په ارقامو وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو وليکـئ او رقمونـه يـې د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکـئ او هـم د ۸ او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کـې تـوپير پـه خپلـو کتابچو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

څرنګه چې د ۹۹ په عدد بانـدې د (۱) عـدد ورزيـات شـي، د ۱۰۰ عـدد پـه لاس راغلی. که چيرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زيات شي، کـوم عـدد لاس تـه راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پیژندنه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې یې ولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژ ندلی دی. که چېرې اوس په دې عــدد بانـدې د (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰ په لاس راځــي چــې دا عــدد یــو پنځــه رقمي عدد دی اونومــوړی عــدد د (۱)رقــم د دویمــې طبقــې د لــس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زریزو په مرتبــه کې د (۱) د عــدد پــه ځــای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عــددونــه ولیکــو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عــددونه په لاس راځي.

لومړی طبقه (دیویزو طبقه)			دویمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

او س که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لومړی طبقې د یویزو په مرتبــه کــې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عــددونـــــه ولیکـــو، د ۹۰۰۰۱، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عــددونه په لاس راځي . همدارنګه که چېــرې د ۹۰۰۰۹ عــدد د لسیزو، سلیزو او زریــزو پــه مرتبــو کــې د ۱، ۲، ۳، ۰۰۰۰۰۰، ۹، رقمونــه ولیکــو د ۹۰۷٦۸، ۹٦۰۲۵، ۹۷۵۴۲، ....۹۹۹۹۹ عـــدد پــه لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عــدد بانــدې د (۱) عــدد ورزیــات شـــي، د ۱۰۰۰۰۰ عــدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، ځنې عــددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

٧	٢	٢	٠	٠

پوښتنې:

١) شل زره
٢) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت
٣) دوه دېرش زره
٤) اته ویشت زره پنځه دېرش

	٠	٠	٠	٠
١		٢		٥
٣	٢			
٢				٥

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ٣٨٩٣٠ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

١- ٦٥٠٠٤ ....
٢- ٧٣٦٤٢ ....
٣- ١٠٠٠٠٠ ....
٤- ٨٧٠٠٧ ....
٥- ٩٩٩٩٩ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او په تورو دې ولیکی.

٣٤٠٠٣، ١٠٠٠٠٠، ٩٥٩٩٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- څو داسې عددونه ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ یې وي.

۲- یو داسې عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۴ او د زریزو په مرتبه کې یې ۲ راغلي وي.

۳- یو داسې عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې یې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ راغلي وي.

۴- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ راغلي وي.

۵- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۹ او ووایاست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې یې صفر لیکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

کورنی دنده

په خپلو کتابچو کې د طبقو یو جدول رسم او د ۱٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل
جمع

پنځم لوست: د جمعې په عمليې کې د لس دا نه ييزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عمليه د لس دانه ييزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي.

۱- مثال: لاندې شکلونو او د هغوی اړوندو عمليوته پاملرنه وکړئ.

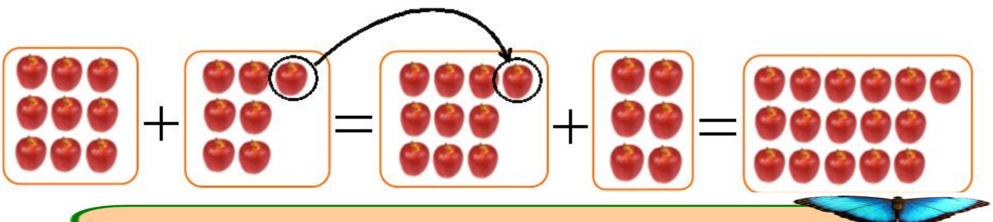

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

۲- مثال

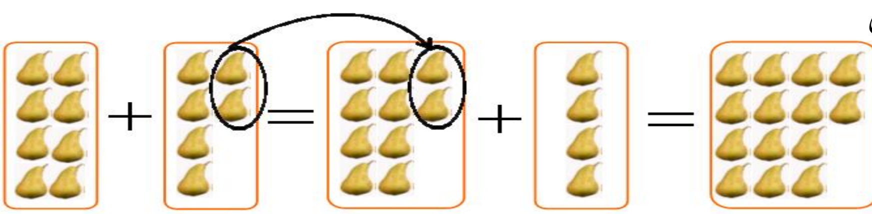

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

حل شوي مثال په نظر کې ونيسئ او تش ځايونه يې ډک کړئ.

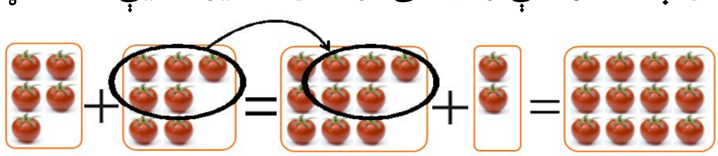

□ + □ = □ + □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

١٣ = ٣ + ١٠ = ٧ + ٢

___ = ___ + ١٠ = ٢ + ٥ ، ___ = ___ + ١٠ = ٩ + ٧

___ = ___ + ١٠ = ٢ + ٩ ، ___ = ___ + ١٠ = ٧ + ٨

___ = ___ + ١٠ = ٩ + ٨

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

١٤ = ٤ + ١٠ = ٢ + ٨

١٣ = ___ + ___ = ٤ + ٩ ، ١٥ = ___ + ___ = ٨ + ٧

١٢ = ___ + ___ = ٩ + ٣ ، ١٢ = ___ + ___ = ٧ + ٩

١٣ = ___ + ___ = ٢ + ٧

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

___ = ٤ + ___ = ٨ + ٦

___ = ___ + ١٠ = ٧ + ٣

___ = ٠ + ___ = ٦ + ٤

کورنی دنده

څو داسې عددونه پیدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکي په دې وپوهيږي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو په دوهم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

```
 ① ①  ①
 ٢ ٥ ٣ ٤
+ ٦ ٧ ٦ ٧
―――――――
 ٩ ٣ ٠ ١
```

يويز	لسيز	سليز	زريز
	①	①	①
٤	٣	٥	٢
٧	٦	٧	٦ +
① ١	① ٠	① ٣	٩

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

٦٤٣٥	٥٨٤٣	٧٣٢١
١٥٨٦ +	٦٠٨٠ +	٢٦٠٩ +

لاندې پوښتنې حل کړئ:

٢٧٠٣	١٠٨٧	٣٤٠٥٦
٩٦١٩ +	٩٩٤ +	٦٤٩٦٧ +

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حاصل څخه په کار اخستني سره لاندې د جمعې پوښتني حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵۶
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
□	□	□

۲- لاندې پوښتني خپلو کتابچو کې وليکئ او په تشو ځايونو کې يې مناسب عددونه وليکئ.

□□□	(۱)(۱) □۷۳	(۱) ۸۸۶
+ ۴۷۸	+ ۳۴□	+ □۰□
۴۷۸	۵۲۲	۱۳۹۴

(۱)(۱) ۶۷۸	(۱) ۸۷۶	(۱) ۷□□۶
+ ۳۲□	+ □□□	+ ۴۳□
۱۰۰۱	۱۱۰۹	۷۷۹۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار يې د سودا اخيستلو لپاره ۷۰۶ افغانۍ نورې هم ورکړې اوس له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په يوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نيالګي او د زرد الو ۵۵۰ نيالګي موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نيالګي څومره دي؟

۵- کريمه له ذبيح څخه ۱۸۰ افغانۍ زياتې لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کريمې پيسې معلومې کړئ.

کورنۍ دنده

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته يې ۵، ۵ افغانۍ ورکړې، معلوم يې کړئ چې پلار يې زامنو ته څو افغانۍ ورکړي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه چې له دوو جزو څخه زیاتي اجزاوي ولري سرته ورسوي.

مثالونه:

۲	۵	د جمعې لومړی جز
۱	۲	د جمعې دویم جز
+ ۱	۰	د جمعې دریم جز
۴	۷	د جمعې حاصل

①	①	
۱	۷	۶
۲	۰	۰
۵	۲	۰
+	۶	۴
۹	۶	۰

①	①	
۱	۴	۸
۲	۶	۵
+ ۱	۰	۰
۵	۱	۳

فعالیتونه

۱- جمع یې کړئ.

الف:
۳۴۷
۱۰۰
۱۲۳
+ ۱۴۷

ب:
۱۰۱
۲۳۴
۵۶
+ ۱۲

ج:
۳۴۷
۱۱۲
+ ۶۲۳

۲- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ۹ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې یې تکرار نشي.

۳- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ۱۲ او مساوي اجزاوې ولري.

کورنی دنده

جمع یې کړئ:

۷۰۰۲
۱۸۷۰
۹۴۰۲
+ ۸

۳۵
۷۴۳
۳۷۱
+ ۱۰۰

١- يوه بڼوال د ٣٦٢٠٠ افغانيو منېي د ١٢٠٠٠ افغانيو ناك او د ٦١٠٠ افغانيو شفتالو وپلورل. معلوم كړئ چې نوموړي بڼوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړي دي؟

٢- يوه هټۍ وال په لومړۍ ورځ د ١٢٠٠ افغانيو، په دوهمه ورځ د ١٢٠ افغانيو، په دريمه ورځ د ١٨٠٠ افغانيو او په څلورمه ورځ د ٢٠٢٠٠ افغانيو اجناس پلورلي دي، معلوم كړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو كې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

٣- لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو كتابچو كې وليكئ او بيا يې تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

	①	①	①	①	
	□	٣	□	٧	٣
+	٦	□	٤	٣	٨
	٧	١	١	١	١

		①	①	①	①	
		□	٩	□	٥	٥
+		٧	٠	٩	□	٥
	١	٠	٠	٠	٠	□

	◯	◯	◯		
	٧	٨	٨	٤	٢
+		٩	٨	٨	٧
	□	□	□	□	□

		①	①	①	
	١	٠	٦	□	٨
+	□	□	□	٧	□
	١	٢	٣	٥	٦

كورنۍ دنده

د ټوكر اوبدلو يوې فابريكې په لومړۍ ورځ ٤٣٠ متره ټوكر، په دويمه ورځ ٧٤٠ متره ټوكر او په دريمه ورځ ١٠٢٠ متره ټوكر توليد كړی دی. معلوم يې كړئ چې په درې واړو ورځو كې نوموړې فابريكې څو متره ټوكر او بدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

د جمعې د عمليې ازموينت

هدف: زده کوونکي به وکولای شي چې د جمعې عمليې امتحان کړي.

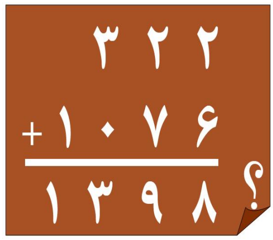

	۳ ۲ ۲
+	۱ ۰ ۷ ٦
	۱ ۳ ۹ ۸

شاکر، فهيم ته وويل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهيم وويل هو، داسې يې جمع کوم:

شاکر وويل: څرنګه پوهيږې چې پوښتنه دې صحيح حل کړې ده او که غلطه؟

	۱ ۰ ۷ ٦
+	۳ ۲ ۲
	۱ ۳ ۹ ۸

فهيم وويل: ددې کار لپاره د جمعې د اجزاوو ځايونه بدلوو او د جمعې عمليه سرته رسوو.

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عين عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحيح دی.

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بيا يې وآزمايئ.

	۲۳۴۵
+	۱۰۲۳

	۱۰۸٦۰
+	۲۸۰۱۵

	۲۹۷٦۴
+	۵۰۲۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

١. لاندې عددونه لومړی جمع او بیا یې امتحان کړئ.

٣٧٦٤	٧٦٥٠	١٧٨٩١
+ ١٥٣٢١	+ ٦٣۴٢٥	+ ٧١٨٦۴

٢. د ٧٢٠٣٥ او ٦٠١٠ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

٣. د ٩٠٩٩ او ٩٩٩٩ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ٨٠٠٠٠ د منو نیالګي وه، په نوموړي بڼ کې ١٦٧۴٥ نور نیالګي یې کینول شول اوس په بڼ کې څو نیالګي موجود دي. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزمایئ.

١٦۴٢	٧٠٠۴٢
+ ٨٦٠٧	+ ٢٠٨٠٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم فصل

د تفريق عمليه

نهم لوست: له يو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفريق عمليه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حميده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانيو يې قلم او کتابچه واخيستل اوس د حميده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

يا :

۹۴	مفروق منه
– ۴۲	مفروق
۵۲	د تفريق حاصل

محسن ۱۳۸ کريته منې لري، که چيرې د هغو څخه ۲۸ کريته منې خرڅې کړي، څو کرېته منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱۳۸
– ۲۸
۱۱۰

يوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېرې له هغو څخه يې ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
– ۷۸۰
۳۲۰۰

کورنۍ دنده

يوه عبارتي پوښتنه ترتيب او حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	٦٨٩٢٧	٦٧۴٢
_ ٦٩٩٩	_ ٥٦٧٠٦	_ ۱۰٣۰

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱۹۹٥٢	۱۹۹٥٢	۱٧٧٦٥
_ ٢٦۴٢	_ ۱٧٣۱۰	_ ٢٦۴٢

۱- د اووه اويا زره له عدد څخه د اووه زره عدد تفريق کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې د تفريق عمليې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱٨٩٧٩	۱٨٩٧٩	۱٧٩٧٨
_ ۱٧۱٣٢	_ ۱٨۴٧	_ ۱٨۴٧

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکې د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولای شي.

څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یویزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یو سلي د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یو لسي د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۲	۱۴	۱۲
۳	۵	۲
۱	۷	۵ −
۱	۷	۷

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۳ ۰ ۰ ۰ ۶
− ۱ ۱ ۲ ۴ ۸
  ―――――――――
```

```
  ۷ ۳ ۵ ۸
− ۶ ۳ ۵ ۹
  ―――――――
```

کورنی دنده

```
  ―――――――
− ۹ ۹ ۹ ۱
  ―――――――
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه یو له بل سره جمع کړئ

- ۶۰۷ او ۵۸۳
- ۸۴۰ او ۷۰۳
- ۲۵۶۴ او ۸۴
- ۱۰۴ او ۱۱۱
- ۳۷۲ او ۶۴۱
- ۱۰۰ او ۲۱۳

۲- په چو کاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

- ۱۰۰۰ او ۹۷۸
- ۴۸۱ او ۱۷۳۲
- ۱۹۲ او ۶۴۰
- ۳۲۵ او ۷۸۶
- ۱۷۶ او ۸۷
- ۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې وې، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ، که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي څو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

کورنۍ دنده

په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چیرې ۱۷۴ یې نجوني وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په يوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي، ۲۳۰ تنه يې په يوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرينو شمېر څو تنه دی؟

۵- په يوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ييز دوه قطيه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ويشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

٦- که چېري د درېم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د درېم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې که په دواړو ټولګيو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګيو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په يوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په يوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسې حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی ؟

کورنۍ دنده

د تفريق يوه عبارتي پوښتنه وليکئ او حل يې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د جمعې حاصل څخه هر یو د جمعې جز تفریق کړئ.

۱ ۴ ۲ ۱
۲ ۱ ۸ +

۱۰- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړ او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړې، که چېرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي څو افغانۍ بیرته ورکړي؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانۍ د رلودې خپلو دریوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

۱-

۱ ۰ ۹
٦۱۳
۷ ۸ +

۲-

۴ ۰ ۳ ۹
۷ ۰ ۴ ۷
۲ ۰ +

۳-

۸ ۱ ۱ ۰
٦ ۱ ۸ −

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم یو یې لوی او کوم یې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځایونه د >، = او < په مناسبو نښو سره ډک کړئ.

۷۶۴۲	☐	۲۳۴۵۱
۴۳۲۱۶+۳۰۴	☐	۴۳۵۲۰
۴۳۵۲۰-۳۰۴	☐	۴۳۲۱۶
۸۷۹۸۶	☐	۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۷۶۴۲۱ \\ -\ ۶۷۸۴۰ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۸۰۴۲ \\ -\ ۸۷۲۴ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۲۴۶۸ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۷۶ \\ -\ ۹۳۲۷ \\ \hline \square \end{array}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم لوست

د تفریق د عملیې ازمایل

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې د تفریق پوښتنه یې په سمه توګه حل کـړې ده او که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفریق پوښتنه مو په سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمویو:

د تفریق د عملیې د ازمایلو لپاره لومړی د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو، کـه چېرې مفـروق منـه لاس تـه راشـي پوښتنه سمه ده او له هغه پر ته غلطه ده.

فعالیت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمایئ.

۸۴۴۷	۷۶۲۹
_۶۲۴۵	_۴۵۵۲

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله یوه پوښتنه ولیکي او حل

دې کړي بیا دې وآزمويي.

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
$$\begin{array}{r} ۶۴۲۰ \\ -\ ۱۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} ۷۳۲۵ \\ -\ ۱۹۷۶ \\ \hline \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۹۹۹۹ \\ \hline \end{array}$$

۲- یوه بڼوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۳- یوه مال دار ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ میږې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو میږې ورسره پاتې دي؟

۴- یوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

کورنۍ دنده

یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه د غنمو حاصل، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم باید وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپیژني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

فعالیت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په ګټه اخېستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډك کړئ.

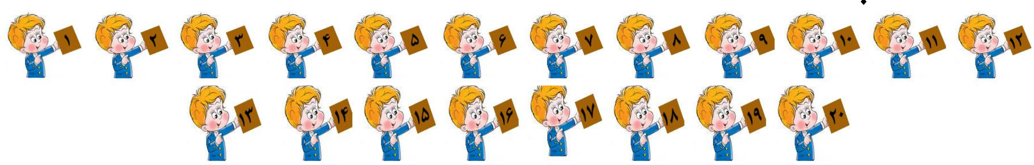

١		٣			۶				١٠		١٢			١۵			١٨		

۲_ د پورته ډك شوي جدول څخه په ګټه اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲ ، ۳عددونه داسې ترتیب کوو.

٢،١،٧،۶،۵،۴،٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطې په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطې په نظر کې ونیسئ، عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ.

کورنۍ دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

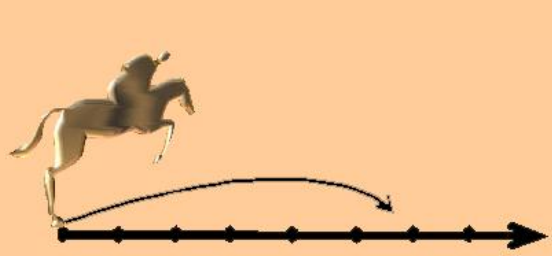

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هـدف: زده کـوونکي بـه لـسونو تـه نـژدې عددونـه یعنـې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰، .... تـه نـژدی عددونه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندي توګه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟یعنې۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عـددونو په منځ کې قرار لري، څرنګه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحـدونو پـه اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د د ۳۰ عدد په نسبت د۲۰ عدد ته نژدې دی، نوموږ ۲۲ د ۲۰ په نـژدې والی کې حساب وو.

فعالیت: آیا د۲۵ عدد ۲۰ ته نژدې دی او که ۳۰ ته؟

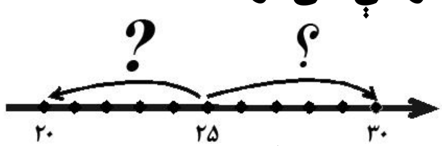

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پیښه شي، مـوږ وایـو دواړو تـه یو شان فاصله لري.

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یـې ۱۰ تـه او کوم یې ۲۰ ته نژدې دی؟ جلا جلا یې ولیکئ او کوم عـدد د۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چـې ۴۰ ته نژدې دي؟ ویې لیکئ!

کورنی دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵، او ۹۱ پـه عـددونو کـې کـوم عددونـه ۹۰ او کـوم عـددونه ۱۰۰ ته نژدې دي جلا، جلا یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ٦٠ او کوم عددونه ٧٠ ته نږدې دي.

مثالونه:

٦١	٦٠	٦٧		٦۴	
٦٩	٧٠	٦٣		٦٦	

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونیسئ، کوم عددونه ۴۰ ته او کوم عددونه ۵۰ ته نږدې دي؟

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته نږدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ.

--- --- ---

--- --- ---

۴- د ۴۰ او ٦۰ په منځ کې څو عددونه ۵۰ ته نږدې دي؟ په ترتیب سره يې ولیکئ.

کورنی دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونو څخه کوم عددونه او یا او کوم يې اتیا ته نږدې دی؟ په خپلو کتابچو کې يې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

په عددي خط باندې د جمعې عمليه

هدف : زده کوونکي به وکړای شي د جمعې عمليه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

د ۸+۵=۱۳ د جمعې عمليه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.
لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د صفر څخه د ۸ واحدونو په اندازه ښي خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو، ليدل کيږي چې د ۱۳ عدد ته رسيږو، دا عدد د ۸ او ۵ عددونو د جمعې حاصل ښيي.

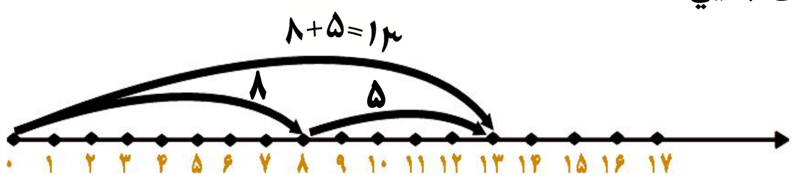

۸+۵=۱۳

د لاندې شکلونو له مخې د هر يوه رياضي افاده وليکئ او د جمعې عمليه سرته ورسوئ.

___ + ___ = ___

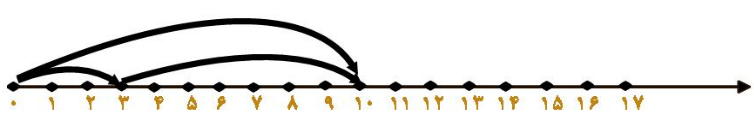

___ + ___ = ___

لاندې عمليې د عددونو د خط پر مخ باندې سرته ورسوئ.

۳+۴ = ۷ ۳+۶ =۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښی خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنی نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

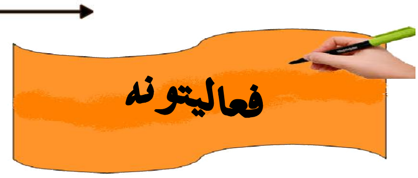

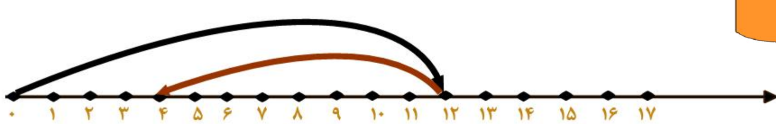

۱۲ - ۸ = ۴

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره دلاندې شکلو نوله مخې د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیې سرته ورسوئ.

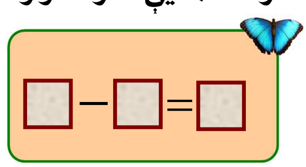

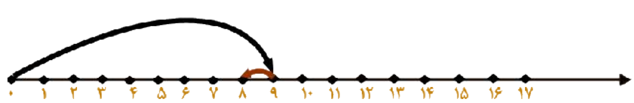

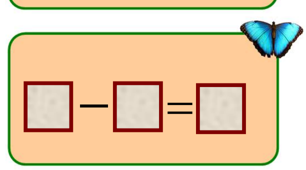

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وښیاست؟

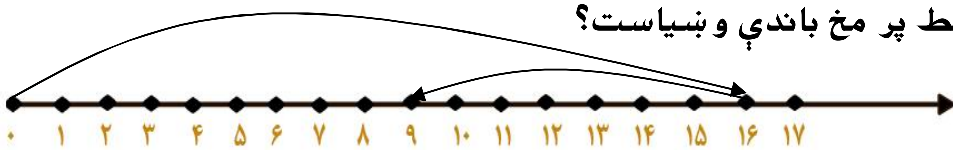

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

کورنی دنده

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

۷-۴=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړسم لوست: د ضرب دعمليې پېژندنه

هدف: زده کوونکي د ضرب عمليه چې د څو مساوي عددونو د جمعې لنډې طريقې په مفهوم وپوهېږي.

فعاليتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب ووایاست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې څو کيږي؟

۲- په لاندې تصوير کې څو ګلدانۍ وینئ او په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

څو قابه وينئ، په هر قاب کې څو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر څو کيږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ وارې ليدل کيږي، په دې معنا چې: ۴ وارې ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي،۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم مثال: د لاندې عددي خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نيسو:

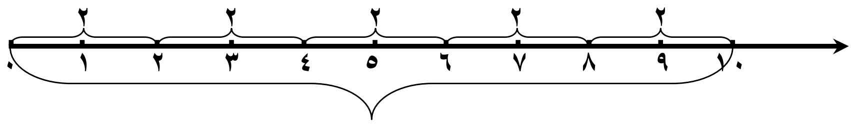

$2+2+2+2+2=10$

$2\times5=10$

دريم مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وينئ، ټول څو ستوري کيږي؟

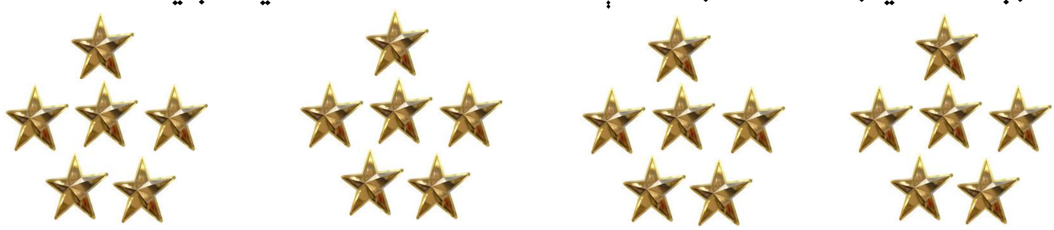

$6+6+6+6=24$

هغه د ضرب په شکل داسې ليکو: $6\times4=24$

مشق او تمرين

١- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې وليکئ.

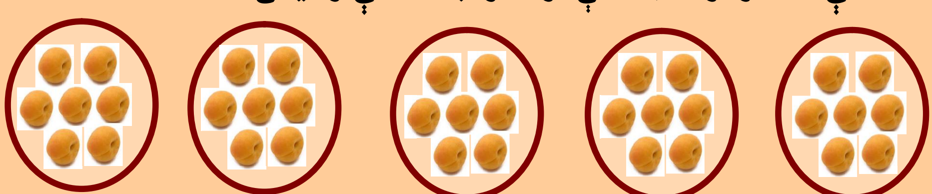

٢- د چاپيريال د موادو په واسطه د 3×4 افاده د جمعې په شکل وښياست!

٣- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې وليکئ او حل يې کړئ.

$5+5+5+5+5+5+5+5$

___ × ___ = ___

کورنۍ دنده

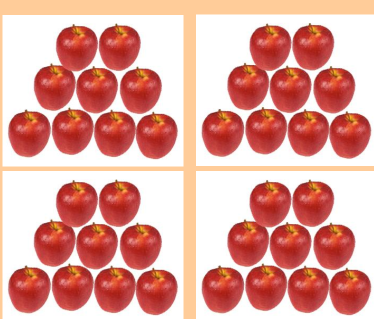

مخامخ شکلونه په نظر کې ونيسئ، د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې وليکئ او حل يې کړئ.

___ + ___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دویم ټولګي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لاندې پوهیدو لپاره د ۶۳× ۵ د ضرب حاصل له نظره تیر وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د یویزو له رقم یعنې ۳ سره ضربوو چې ۱۵ کیږي، د ۵ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسیزو د مرتبې دعدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{(1)}{63} \\ \times\ 5 \\ \hline 5 \end{array}$$

اوس ۵ د لسیزو په مرتبه یعنې ۶ کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره (۱) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \overset{(1)}{63} \\ \times\ 5 \\ \hline 315 \end{array}$$

فعالیتونه

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ۶ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ۶ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ۶ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځایونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په ګته اخستني سره په مناسبو عددونو ډك کړئ.

	×	۴	=	۱٦			×	۳	=	۲۷			×	۲	=	۱۸
۵	×		=	۳۵		۴	×		=	۲۴		۳	×		=	۲۴

۲- د کیڼ لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو ډك کړئ.

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

کورنی دنده

له لوبیا، وړو ډبرو او یا د چاپیریال له نورو توکو څخه په ګټه اخیستني سره د لاندې جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملرنه و کړئ!

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

کورنۍ دنده

د جدول له مخې دې د ٦ او ۷ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ژبني ضرب څخه په ګټه اخیستني سره لاندي تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

□ = ۷ × ۴	۲۴ = □ × ۴
۴۹ = □ × ۷	۲۴ = ٦ × □
۳٦ = □ × ٦	۲۸ = ۷ × □
۴۹ = ۷ × □	۳۵ = □ × ۷
۵٦ = □ × ۷	□ = ۵ × ٦
۵۴ = ٦ × □	۴۲ = ٦ × □
□ = ۷ × ۹	۴۸ = □ × ٦
۵۴ = □ × ٦	۵٦ = ۷ × □
٦۳ = ۷ × □	□ = ٦ × ۷
۴۸ = ٦ × □	۳۵ = ۵ × □

کورنۍ دنده

لاندي عددونه ضرب كړئ.

□ = ۸ × ۵	□ = ۹ × ۴	□ = ۷ × ۳
□ = ۵ × ۸	□ = ۴ × ۹	□ = ۳ × ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳ × ۸ = ☐

۸ × ۳ = ☐

۴ × ۸ = ☐

۸ × ۴ = ☐

۵ × ۸ = ☐

۸ × ۵ = ☐

۴ × ۷ = ☐

۷ × ۴ = ☐

۵ × ۷ = ☐

۷ × ۵ = ☐

۶ × ۷ = ☐

۷ × ۶ = ☐

۳- لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۳۲ \\ \times \quad ۶ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۶۴ \\ \times \quad ۷ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۶ \\ \times \quad ۶ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۷۶ \\ \times \quad ۷ \\ \hline \square \end{array}$$

کورنۍ دنده

د ۸ او ۷ ژبنې ضرب جدول په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژوند کې ورڅخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هر یوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

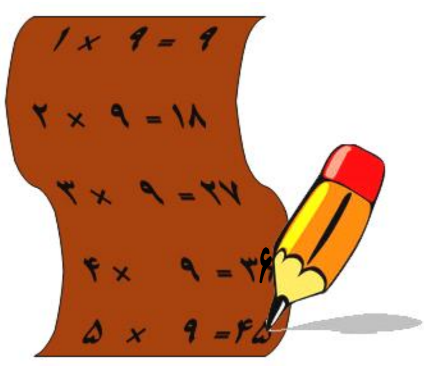

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې ولیکي او یاد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په ګټه اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۸			۲۴				۵۶		۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	

۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په یوه بڼ کې ۸ هلکان د منهو په ټولولو بوخت دي، که چېرې هر هلك ۷ دانې منهې ټولې کړې وي، معلوم کړئ چې ټولې یې څو منهې ټولې کړې دي.

یادونه: لاندې مثال په پام کې و نیسئ.

۳×۸=۲۴   یا   ۸×۳=۲۴

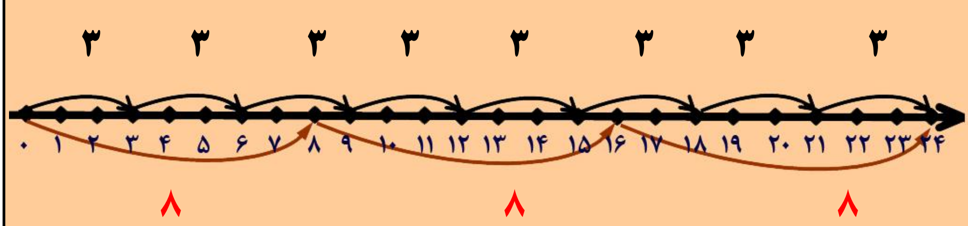

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط باندې حل کړئ.

الف: ۲×۹=۱۸   ۹×۲=۱۸

ب: ٦×۴=۲۴   ۴×٦=۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

$$\begin{array}{r} ۴۷ \\ \times \quad ۸ \\ \hline ۳۷۶ \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۱۲۸ \\ \times \quad ۹ \\ \hline ۱۱۵۲ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۱۴ \\ \times \quad ۷ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۲۴ \\ \times \quad ۹ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۳۸ \\ \times \quad ۸ \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۷۸ \\ \times \quad ۹ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۹۸ \\ \times \quad ۷ \\ \hline \square \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۲۸۹ \\ \times \quad ۸ \\ \hline \square \end{array}$$

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

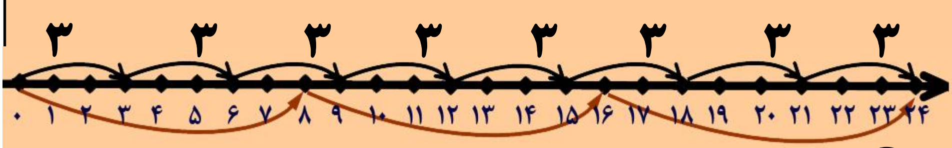

کورنۍ دنده

تول زده کوونکي دې د ۸، ۹ او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

د (۱ - ۱۰) پورې د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپیژني او له هغه څخه ګټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخیستنې طریقه:

د ۵ × ۴د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ لیکې د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیڼ لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښۍ خواته حرکت ورکړئ، په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي، کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵ × ۴ د عملیې د ضرب حاصل دی. یعنې: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د جدول څخه په ګټې اخېستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځايونو کې وليکئ.

۱۰×۱= ☐	۵×٦= ☐
٦×٨= ☐	٧×٨= ☐
۴×٨= ☐	۹×٦= ☐

۲- لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه يې د ژبني ضرب په جدول کې پيدا کړئ.

٧	٨	۹	۵	٦	۴
×٦	×٨	×٦	×٧	×٨	×۵
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول ، اته ، اته وشميرئ او تش ځايونه پرې ډک کړئ.

٨			٣٢			۵٦		٧٢	

۴- د ژبني ضرب څخه په ګټې اخستنې سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

☐	۹	۹	☐	☐
×٦	×☐	×٦	×۹	×٠
٠	۴۵		٧٢	٠

٧	٦	٨	٨
×☐	×☐	×☐	×☐
٠	۵۴	٨	٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸ ،٦ او ۴ عددونو کې ډېر لوی عدد له ډېر کوچني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

☐
☐
———
☐

٦- لطيفې ۹ قطې تباشير راواخيستل که چېرې په هرې قطې کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمه تباشير اخيستلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۱۴
× ۷
———
☐

۱۵
× ۸
———
☐

۲۲
× ۹
———
☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوویشتم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهیږئ چې: ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

یا:

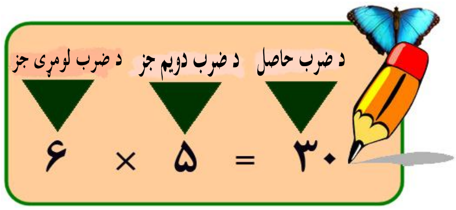

اوس غواړو چې د ٥ عدد ٦ واري جمع کړو.

٥+٥+٥+٥+٥+٥=٣٠

یا:

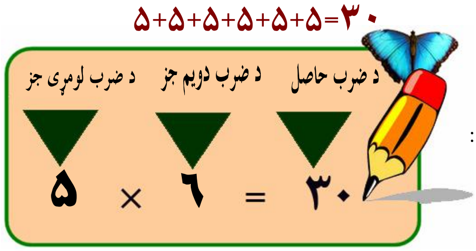

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه دا نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاوو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

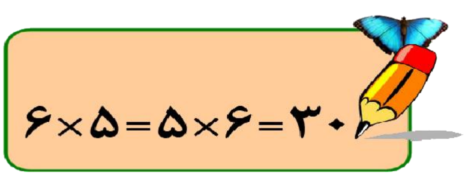

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د ۵٦= ☐ ×۷ افاده په نظر کې و نیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

۲- د ۵٦ =۷× ☐ په افاده کې .

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او وواياست چې څه توپیر لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

کورنۍ دنده

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

نمونه:

۷	×	۶	=	۶	×	۷	=	۴۲
۶	×		=		×	۶	=	۵۴
۷	×	۸	=		×	۷	=	۵۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د کین لوري د ضرب څخه په ګتې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

۶	×	۷	=	☐	⟷	۷	×	☐	=	۴۲
۹	×	۷	=	☐	⟷	☐	×	۹	=	۶۳
۳	×	۸	=	☐	⟷	۸	×	☐	=	۲۴
۶	×	۴	=	☐	⟷	☐	×	۶	=	۲۴
۷	×	☐	=	۲۱	⟷	۳	×	☐	=	۲۱

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډك کړئ.

الف: ☐ × ۴ = ۴

ب: ۶ × ☐ = ۰

ج: ۷ × ☐ = ۷

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنی دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

☐ × ۴ = ۴ × ۷ = ☐

۸ × ۴ = ☐ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول د یوې آسانې طریقې په توګه وپیژني.

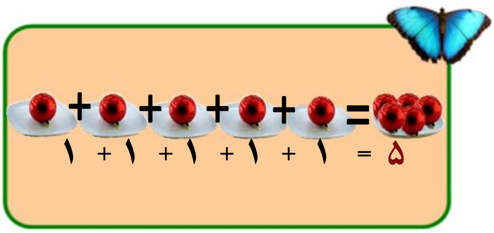

په لنډ ډول داسې لیکل کیږي.

١×٥= ٥

کولای شو چې د ضرب عملیه په لاندې ډول هم ونیسو.

په پورته شکل کې ٥ دانې مڼې یو وارې وینو نو د ضرب عملیه یې داسې لیکو.

١×٥= ٥

له پورته دوو عملیو څخه دا نتیجه لاس ته راځي، که چیرې (١) په هر عدد کې او یا هر عدد په (١) کې ضرب شي د ضرب حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی ، نو لیکلی شو چې:

١ × ٨ = ٨

٨ × ١ = ٨

٤ × ١ = ٤

١ × ٤ = ٤

٦٤ × ١ = ٦٤

١ × ٦٤ = ٦٤

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په تشو ځایونوکې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال : ۱ × ۹ = ۹

۱ × ۱ = □	۱ × ۷۱ = □	۱ × ۱۸۲ = □
□ × ۱ = ۱۲۷۸	□ × ۲۵۴ = ۲۵۴	□ × ۴۲۰ = ۴۲۰
۲۷۸۱ × ۱ = □	۱۹۴ × ۱ = □	۳۰۷ × □ = ۳۰۷
۱ × □ = ۲۷۶۴	۷۰۰۲ × ۱ = □	۴۰۰۵ × □ = ۴۰۰۵
۶۰۱ × ۱ = □	۷۶۴۰ × □ = ۷۶۴۰	□ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنی دنده

زده کوونکي دې د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

۱ × ۷۴۰ = ?	۱۸۴ × ۱ = ?	٦۱ × ۱ = ?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱ مثال: ۵۰= ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوي دي.

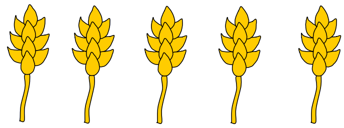

۱۰×۵ =۵۰

۲ مثال : ۷۰=۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

۱۰ اووه واري جمع شوي دي .

۱۰×۷=۷۰

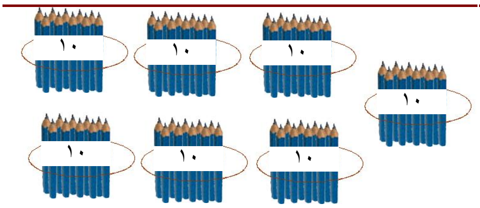

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي، کـه چیرې ۱۰ پـه هـر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شـي، لـومړی یـو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضـرب د حاصـل ښـی خواتـه یـو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد ښی خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

په یو رقمي عددونو کې د (۱) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتیجه یې ولیکئ چې یو له بل څخه څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه عدد کې د ۱۰۰ ضربول:

لومړی مثال:

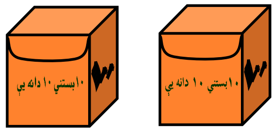

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلي ۱۰۰ ليدل کيږي. ۲۰۰=۲×۱۰۰

دویم مثال:

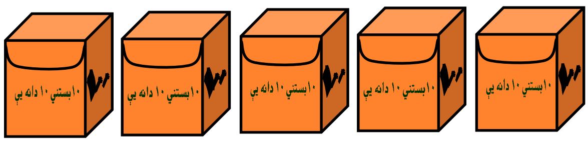

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ =۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي، که چېرې ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کيږدو.

دلاندې عمليو د ضرب حاصل پيدا کړئ.

۶ × ۱۰۰ = ؟

۶۷ × ۱۰۰ = ؟

۲۱۳ × ۱۰۰ = ؟

۴۷ × ۱۰۰ = ؟

۱۶ × ۱۰۰ = ؟

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

۱۰۰×۳ ۱۰۰×٤ ۱۰۰×٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په څير په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

مثالونه

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰

۱۰۰×۲=۲۰۰

۱:-

۱۱۰۰	=	۱۱	×	
۲۵۰۰	=		×	۱۰۰
۲۰۰۰	=	۲۰	×	
۲۰۰۰	=	۱۰۰	×	

۴۰۰	=		×	۱۰۰
۶۰۰	=	۶	×	
۹۰۰	=		×	۱۰۰
۹۰۰	=		×	۹

۲-يو سړي يوكارتن مڼې په ۱۰۰ افغانۍ وپلورلې، د ۸ کارتنو قيمت ملعوم کړی.

۲-که يو کس په يوه ورځ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰ ورځو اجوره يې څو افغانۍ کيږي؟

کورنۍ دنده

که چېرې په يوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکلېټ وي، معلوم يې کړئ چې په ۷ کارتنوکې به څو پاکټه چاکلېټ موجود وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱ – لاندې عددونه یوله بله سره ضرب کړئ.

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸۶
۱۰۰ × ۷۶۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ۶۰۴	۶۰۴ × ۱۰

۲ – یوه هټیوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل، که چېرې د یو متر ټوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم یې کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړې دي.

۳ – که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نوموړې کورنۍ به په ۱۲ میاشتو کې د څو افغانیو بوره راواخلي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عدد ونوکې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې یوله بله سره پر تله او نتیجې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

در ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر داوږدوالي د واحد په توګه وپېژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم، مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې جګوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې تېوکر واخیسته پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشېنې شوه، د هغې د خواشینتیا علت څه وي؟
څرنګه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پرده یې د اړتیا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو وواياست چې څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعاليتونه: ښوونکی دې دوه تنه زده کوونکي دټولګي مخې ته را وغواړي او يو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

۱- د خپل ټولګي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
۲- ستاسو په ډله کې د کوم يوه د قد اوږدوالی له يو متر څخه زيات دی؟
۳- ستاسو په ډله کې د کوم يوه غړي د قد اوږدوالی له يوه متر څخه کم دی؟
۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زيات دی؟
۵- ستاسو د ميز اوږدوالی له يوه متر څخه زيات دی او که کم؟
۶- ستاسو د ميز سور له يوه متر څخه څولوپشتې کم دی؟

کورنۍ دنده

د خپل کور د يوې کوټې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورویشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده‌کوونکي به سانتي متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې ټوکر پلورونکي د ټوکرد اخیستلو او پلورلو لپاره دیوې فلزي ټوټې څخه کار اخلي، ترکاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې په ټولګې د تختې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی، څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د ټولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا کم دی، په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو، نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱متر

=

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چیري ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دو و مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ، او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او ووایاست چې هر یو څو سانتي متره دی؟

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و يشتم لوست

د يسي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د يسي متر د متر د جزء په توګه وپيژني او د اړتيا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعاليتونه

له خپل خط کش څخه په کار اخيستنی سره لاندې فعاليتونه سرته ورسوئ.

۱- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟

۲- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ.

۳- د يوې لښتې يا د کاغذ له ترېشې څخه د ۱۰ سانتيم ترو په اندازه جلا کړئ.

۴- د جلا شوې لښتې يا د کاغذ د ترېشې په واسطه يو متر واتن اندازه کړئ.

۵- و واياست ستاسو د جلا شوې برخې څو لښتې يو متر کيږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقيقه توګه يې کار سرته رسولی دی ښايې ووايي چې ۱۰ لښتې يا ۱۰ ترېشې يو متر کيږي، هغه دې تشويق شي او پوښتنې دې ورڅخه وشي.

په تاسوکې څوك ويلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه يادېږي؟

بايد وپوهيږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن يو ديسي متر بلل کيږي.

نو ويلی شو:

۱۰ ديسي متره = يو متر　　　　　۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر

پوښتني:

۱- ۴ متره څو ديسي متره کيږي؟

۲- د کريم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کريم د قد اوږدوالی په ديسي متر سره معلوم کړئ؟

۳- و واياست چې ۱۲۵ سانتي متره څو ديسي متره او څوسانتي متره کيږي؟

کورنۍ دنده

د يو ديسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د يوه وره سور اندازه کړئ او وواياست چې څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و یشتم لوست

ملي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

فعالیتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

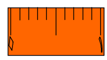

دا شکل د يوه سانتي متر واټن (فاصله) رابنيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوی دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

○ ملي متره = ۱ سانتي متر کیږي

لومړی مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کیږي ؟

حل: پوهیږو چې يو سانتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ۲ سانتي متره مساوي کیږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

دويم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

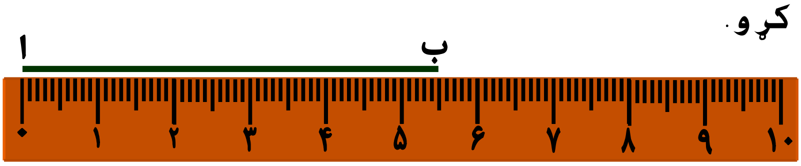

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سمږدو ليدل کيږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتي مترو څخه ۵ ملي متره زيات دی، نو وايو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ۵ سانتي متره او ۵ ملي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عمومي توګه لیکلی شو چې:

۱۰ دیسي متره = ۱ متر

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱۰ سانتي متره = ۱ دیسي متر

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۲. ٦ سانتي متره څوملي متره کیږي؟

۳. د خپل خط کش څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړی او وواياست چې هر یو څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ

۵. یو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره کم وي.

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۴ دیسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ويشتم لوست

کيلو متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کيلو متر)وپيژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جانه کوچني واټنونه(فاصلې) مو ددیسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار يې ځواب ورکړ، زويه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هيوادونو تر منځ واټنونه د کيلو متر په واسطه اندازه کيږي.

حامد پوښتنه وکړه کيلو متر څه شی دی؟ پلار يې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته يو کيلو متر وايي. يعنې: ۱۰۰۰ متره = ۱کيلومتر

مثال: که چيرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کيلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦٠٠٠ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰متر+۱۰۰۰متر

٦٠٠٠ متر = ٦×۱۰۰۰

په پورته مثال کې سربېره پر دې چې د متر او کيلو متر ترمنځ په رابطه پوه شوو، که چيرې يو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښی خوا ته درې صفرونه وليکو.

پوښتني:

۱. ۴ کيلو متره له څو مترو سره مساوي کيږي؟
۲. ۷ کيلو متره له څو مترو سره مساوي کيږي؟
۳. ۲کيلو متره څو متره کيږي؟

کورنی

۱- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کيلومتره دی، که چيرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کيلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اته و یشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط

هدف: زده‌کوونکي به نقطه، قطعه خط، نیم خط(شعاع) او مستقیم خط وپیژني او یو له بله سره یې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، وکړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ، نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

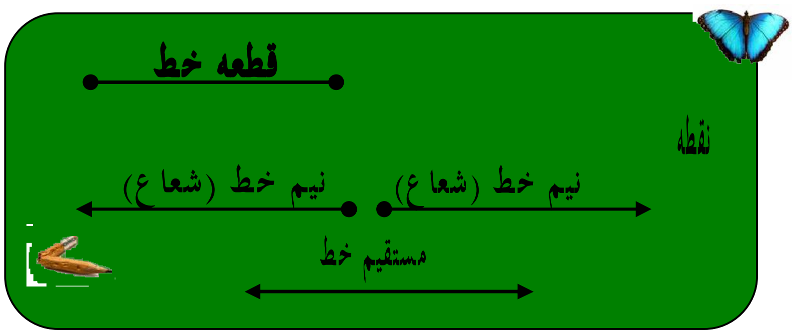

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

١- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینښودل شوې ده څه نومیږي؟

٢- د (ا) ●————● (ب) شکل دڅه په نامه یا دیږي؟

٣- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

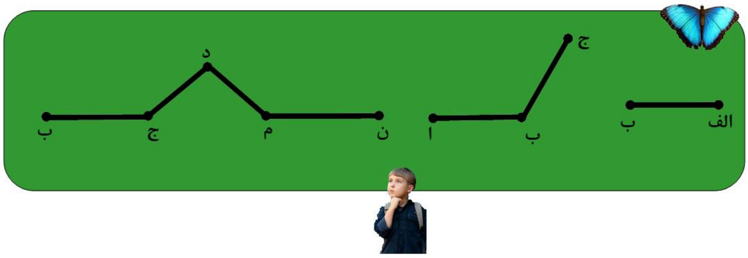

۵- که چیرې د (ا ب) قطعه خط تر ښۍ او کیڼې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه ښۍ خوا ته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم یې کړئ.

کورنۍ دنده

- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نومونه دې ولیکي.

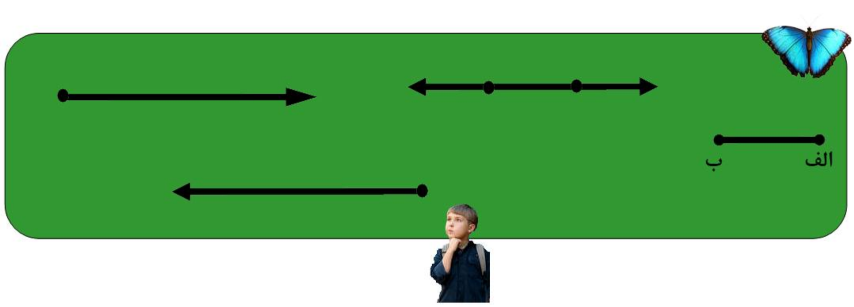

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا یې په مستقیمه توګه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نومونه کېږدی. یعنی ۱، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه یادیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- لــه دې شــکلونو څخــه کــوم يــو يــې مــستقيم خــط، کــوم يــو يې نــيم خط(شعاع) او کوم يو يې قطعه خط دی؟

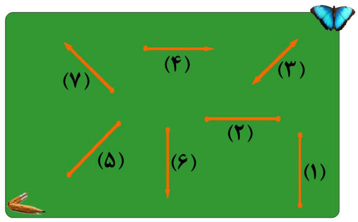

د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونيسئ، د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: آيا يو مستقيم خط او يوه شعاع يوله بله توپير لري؟

ب: يوه شعاع او يو قطعه خط يو له بل سره څه توپير لري؟

ج: يو قطعه خط او يو مستقيم خط يو له بل سره څه توپير لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقيم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

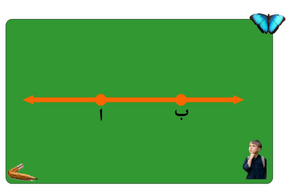

کورنی دنده

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه ليدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه يې وښياست.

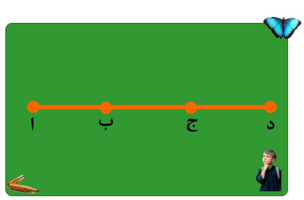

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحني خطونه وپيژني او یو له بل سره يې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

د چو کاټ د شکلونو نمونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې يې رسم کړئ.

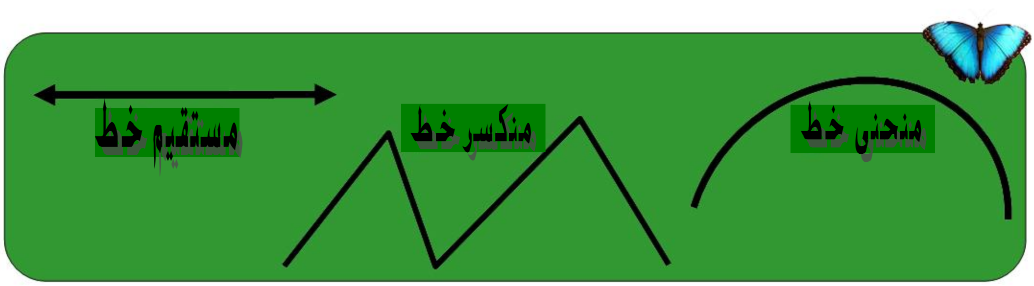

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو منکسر خط دی او کوم يې منکسر خط نه دی؟

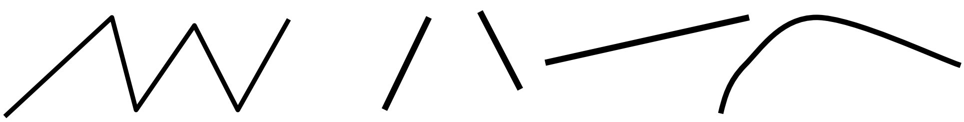

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحني خط؟

ج: د ا ⟷ ب او ج ⟷ د شکلونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د دوارو د لاسونو په واسطه ښه کش کړئ، کوم خط ښيي؟ که چېرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښيي؟
هـ: په خپل ټولګي کې د څوشیانو نومونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ، هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه یې ولیکئ.

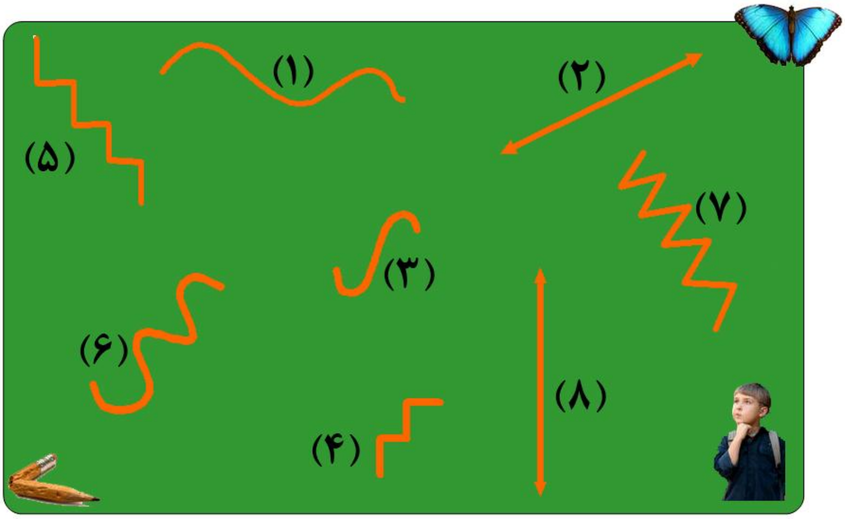

۲ - د خپل چاپیر یال د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطو نو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیرشم لوست

د زاویو ډولونه

هدف: زده کوونکي به زاویه او د هغې ډولونه وپیژني.

فعالیتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پېژند ګلوي لرئ.

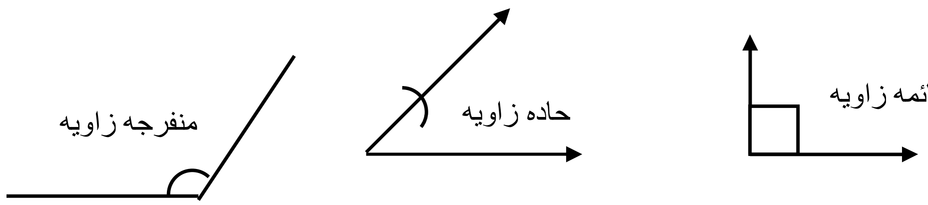

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په ګټې اخېستنې سره نورې زاویې وپېژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ په یو بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې په یو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوي کاغذ کنج یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوي کنج د کاغذ په مخ باندې کېږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپلې رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ او وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاویې څخه لویه او کومې یوې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

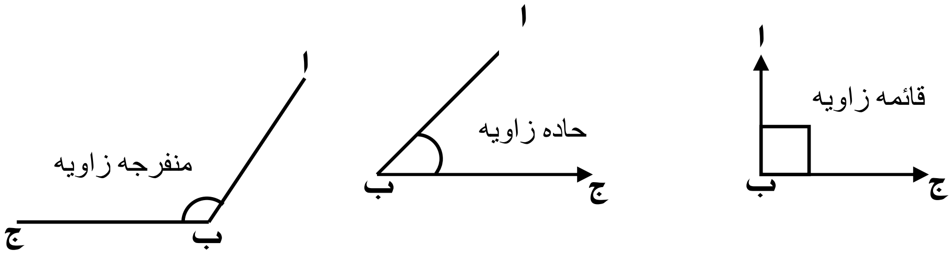

په پورته شکلونو کې به ووينئ چې ستاسو جوړه کړې زاويه د قايمې زاوېې سره برابره، حاده زاويه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاويه له هغې څخه لويه ده.

کورنی دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له يوې ټوټې څخه قايمه زاويه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او د هغو له زاويو سره يې پر تله کړئ. وواياست چې هر يو شکل څو زاويې لري او د هر شکل نوم وليکئ.

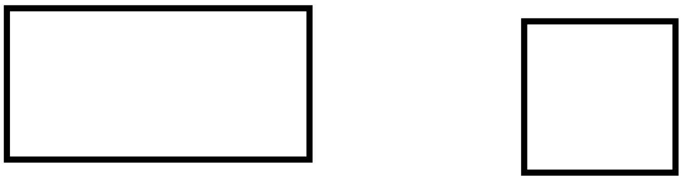

له پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري. اوس وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونو کې حاده، قايمه او منفرجه زاويې وښياست.

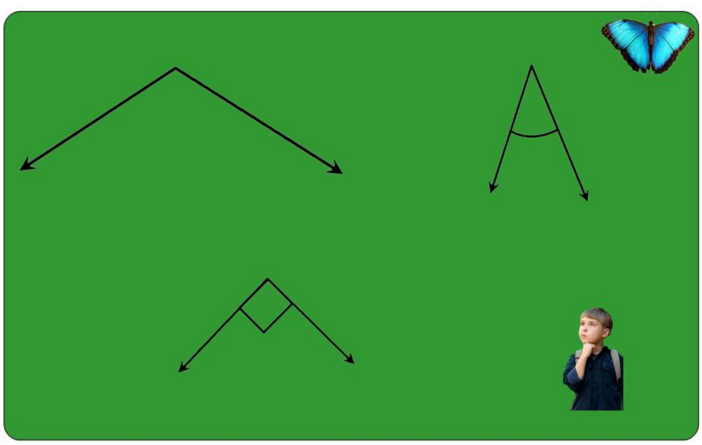

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قايمې جوړې کړې زاويې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاويې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قايمې زاويې ليدل کيږي او دهغو حاده او منفرجه زاويې هم وښياست.

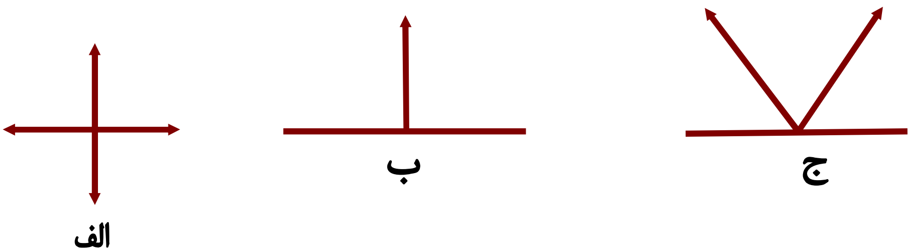

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاويې، څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

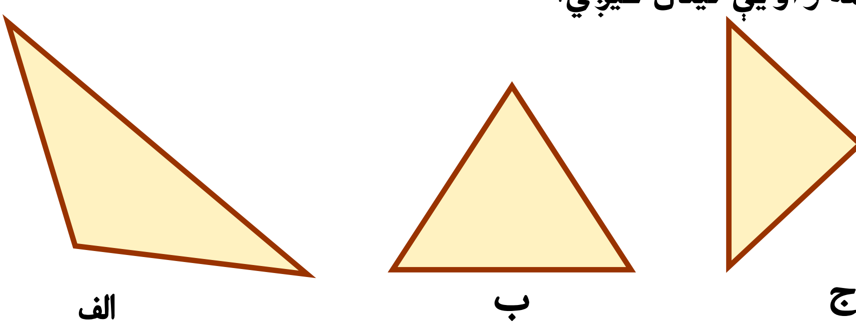

د خپل ټولګي او کور ځينو اسبابونو ته ښه ځير شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قايمه او منفرجه) زاويې چې په نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دېرشم لوست

خلاص او تړلي شکلونه

هدف: زده کوونکي به خلاص او تړلي شکلونه وپېژني او یو له بله سره يې توپیر او تشخیص کړي.

فعالیتونه

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا 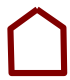 یو تړلی شکل دی. دا 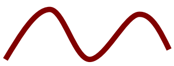
یوه خلاصه منحني او دا یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې تړلي او خلاص شکلونه وښیاست.

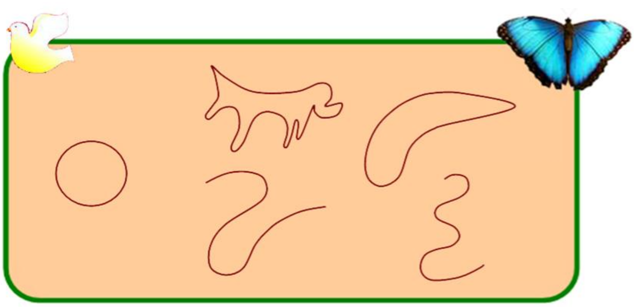

۲- په لاندې شکلونو کې کوم یو خلاص او کوم یو تړلی دی؟

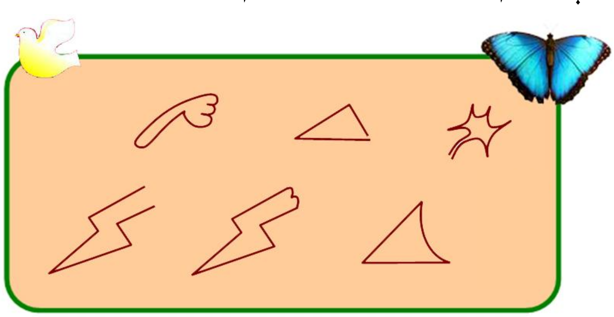

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- **الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که تړلی؟**

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که تړلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- **د لاندې شکلونو څخه کوم یو تړلی او کوم یو خلاص دي؟**

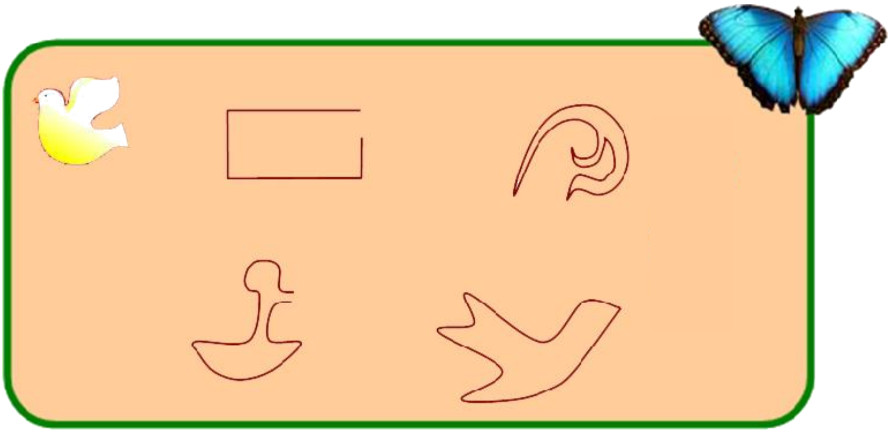

۵- **هغه خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.**

۶- **د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.**

کورنی دنده

په خپله خوښه یو خلاص او یو تړلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقیق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تضمین په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقیق توګه کمیتونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین تر کومه حده واقعیت ته نژدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د اټکلي او دقیق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

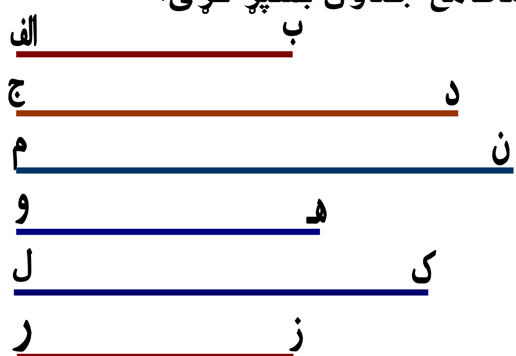

ټوټه خطونه	اټکلي اندازه	دقیق اندازه
الف ب		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنیو قطعه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونیسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ډلو د یوه، یوه زده کوونکي قد دې په ترتیب سره د لومړی اټکل او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هرې ډلې د زده کوونکو نومونه	د قد اندازه	
	اټکلي	دقیق

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي اټکل حقیقت ته ډیر نژدې دی او هغه دې یادداښت کړي، بیا دې لومړی تن د هرې ډلې سره پرتله شي په ډلو کې دې لومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د خپل کور د یوې کوټې پراخوالی د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بیا دې په دقیقه توګه د متر په واسطه اندازه کړي، بیا دې توپیر ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطيل محيط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

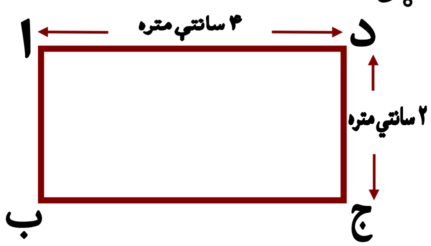

پورته شکل يو ترلی شکل دی که چيرې د (ا) له نقطې څخه وخوځيږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتيب سره ولاړ شو او بيا د (ا) نقطې ته راورسيږو په حقيقت کې د مستطيل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطيل محيط بلل کيږي.

څرنګه چې د مستطيل مخامخ ضلعې يو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطيل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متره=۲+۴+۲+۴ کيږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطيل محيط ۱۲ سانتي متره

دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو

وارو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه محيط بلل کيږي او همدارنګه د مثلث د درې وارو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محيط څخه عبارت دې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

- په لاندي مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

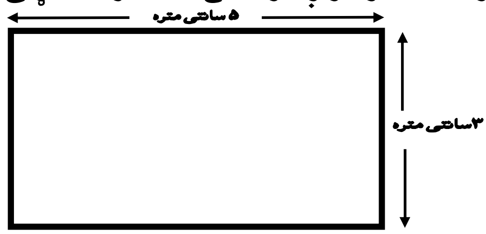

- د خط کش او قایمې زاویې څخه استفاده وکړئ او یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې (۵) سانتي متره وي.

پوښتنې:

۱- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۲- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چیرې د یوه مستطیل شکله بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي، څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ محیط وتړي؟

۵- د یوې کوټې د فرشی اوږدوالی۴ متره او سور یې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

کورنۍ دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه داسې یو مستطیل جوړ کړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د نوموړي مستطیل محیط حساب کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي، د هرې ضلعې اوږدوالی یې اندازه او محیطونه یې معلوم کړئ.

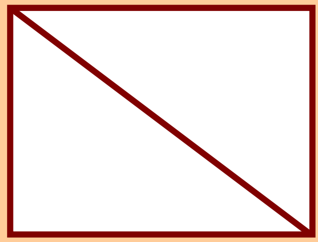

۲- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې یو له بل سره ونښلوئ.

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب: د هرې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج: د هر مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع په ترتیب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل
د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

ځلور دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړیوالو واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وګورئ چې د هغې په یوه پله کې منې او په بله پله کې د کیلوګرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

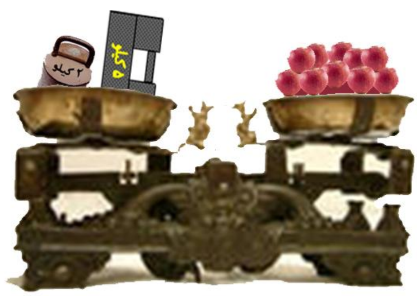

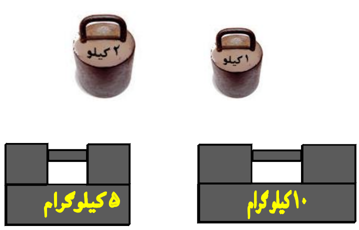

کیلوګرام: د دې لپاره چې د کتله لرونکو شیانو پلورل او اخیستل په ځیر تیا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخیستل کیږي چې په ځای کې خلك ورسره بلدتیا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کیلو ګرام دی چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

د ۱ کیلو ګرام څخه زیات وزنونه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دي چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو لپاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخېستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپك وزنونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

زده کوونکي: ښاغلیه ښوونکیه! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقریبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلیه ښوونکیه! نو ۱ کیلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کیلو گرام له ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

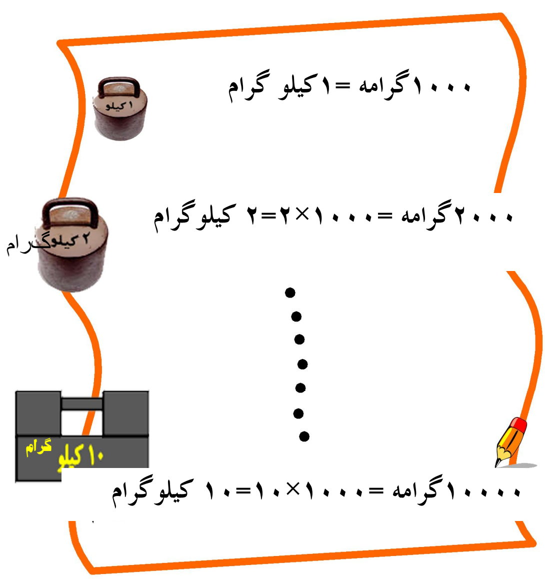

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو ګرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو ګرام منې اندازه کړئ؟

۲- د <، = او > نښو څخه کار واخلئ او تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډک کړئ؟

۵ کیلو ګرامه	☐	۵۰۰۰ ګرامه
۵۰۰۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه+ ۲۰۰ ګرامه+۴۰۰ ګرامه
یو ۵۰ ګرامه او درې ۲۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه
۵۰۰ ګرامه	☐	نیم کیلو ګرام
۵۰۰ ګرامه	☐	دوه ۲۰۰ ګرامه، یوه ۵۰ ګرامه او دوه ۲۰ ګرامه
۷ کیلو ګرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ ګرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یوه هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو ګرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو ګرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې دروندوالی څومره دی؟

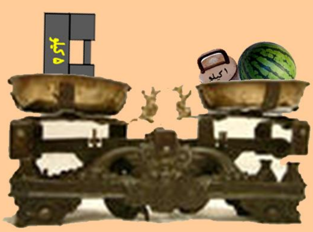

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې له ډېبو څخه تله جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ډېر درانده شیان دڅه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده‌کوونکو! ډېر زيات درانده شيان لکه: بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کېږي.

زده کوونکی: يو ټن څومره وزن دي.

ښوونکی: يو کيلو ګرام مو وپېژنده بايد پوه شئ چې ۱۰۰۰ کيلو ګرامه يو ټن کېږي.

۱۰۰۰ کيلو ګرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کيلو ګرامه = ۱۰۰۰×۲ = ۲ ټن

کورنۍ دنده

که چيرې يو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د موټر د بار وزن پيدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپیژني، د ساعت ښودونکي، دقیقه ښودونکي او ثانیه ښودونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

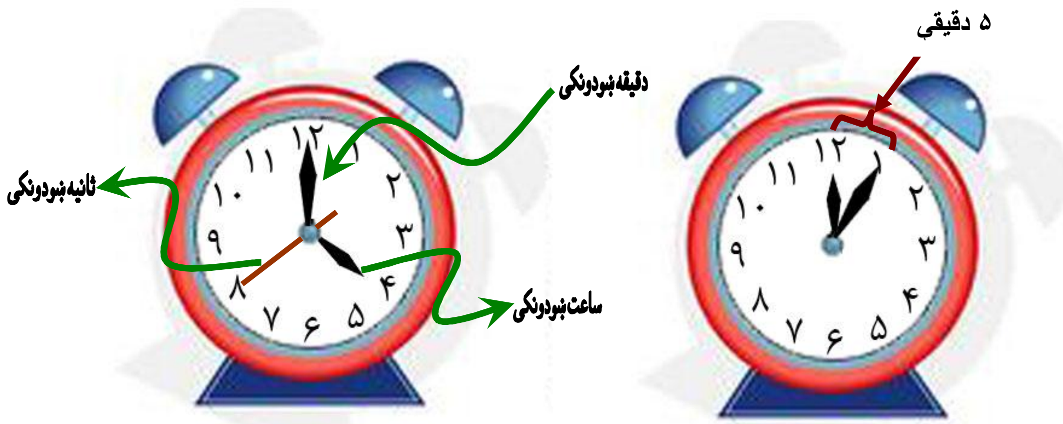

د ساعت په واسطه دوخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دوارو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي، کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعني له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل ب الف

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کیږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰.
اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کیږي. له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعالیتونه

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵	______	______	______
۱۵ پاتې ۴ ته	______	______	______

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

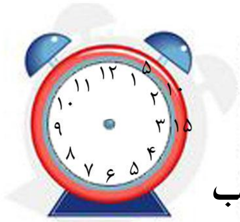

ساعت ته ځیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتیب
د ۵، ۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکئ.

۲- وواياست هر يو ساعت کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د
هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

الف

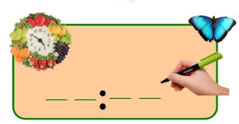

ب

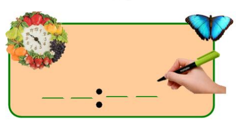

ج

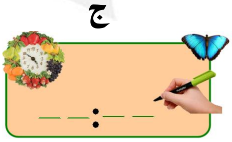

کورنی دنده

د ساعتونو ، دقیقو، ثانیو د ښودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو
کتابچو کې ولیکئ.

د

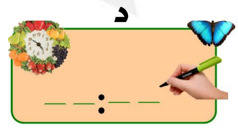

هـ

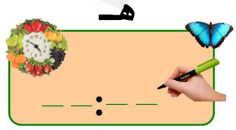

و

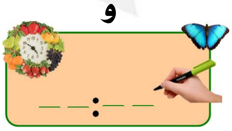

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

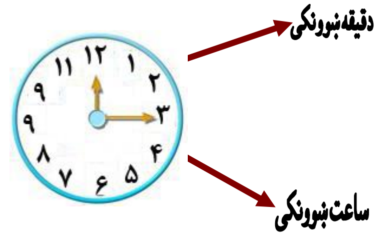

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښودنکی او دقیقه ښودنکی یو له بل سره څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښودنکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

لاندې ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.
د هر ساعت لاندې تش ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه یې وواياست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسیږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښیي؟

ج: که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسیږي، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښیي.

د: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي، بیا د ۱۲ عدد ته راورسیږي، هر یو ساعت کوم وخت راښیي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په...................................... بجو وینښېږم.

۲. زموږ ښوونځی په............................... بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډی په............................. بجو خورم.

۴. زه په................................بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په............................... بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د یوه ساعت موډل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازدیګر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونی ، میاشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ شپې او ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳۶۵ شپې او ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

مثال:

یوه میاشت ___۳۰___ شپې او ورځې ده.

یو کال ______ شپې او ورځې دی.

یوه اونۍ ______ شپې او ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د کليزې يا جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي به کليزې يا جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ — March / April 2006 — صفرالمظفر / ربيع الاول ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ ۲۰ 21	۲ ۲۱ 22	۳ ۲۲ 23	۴ ۲۳ 24
۵ ۲۴ 25	۶ ۲۵ 26	۷ ۲۶ 27	۸ ۲۷ 28	۹ ۲۸ 29	۱۰ ۲۹ 30	۱۱ ربيع الاول 31
۱۲ ۲ April	۱۳ ۳ 2	۱۴ ۴ 3	۱۵ ۵ 4	۱۶ ۶ 5	۱۷ ۷ 6	۱۸ ۸ 7
۱۹ ۹ 8	۲۰ ۱۰ 9	۲۱ ۱۱ 10	۲۲ ۱۲ 11	۲۳ ۱۳ 12	۲۴ ۱۴ 13	۲۵ ۱۵ 14
۲۶ ۱۶ 15	۲۷ ۱۷ 16	۲۸ ۱۸ 17	۲۹ ۱۹ 18	۳۰ ۲۰ 19	۳۱ ۲۱ 20	

ثور - غويی ۱۳۸۵ — April / May 2006 — ربيع الاول / ربيع الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ ۲۱ 20	۳۱ ۲۲ 21					۱ ۲۲ 21
۲ ۲۳ 22	۳ ۲۴ 23	۴ ۲۵ 24	۵ ۲۶ 25	۶ ۲۷ 26	۷ ۲۸ 27	۸ ۲۹ 28
۹ ۳۰ 29	۱۰ ربيع الاخر 30	۱۱ ۲ May	۱۲ ۳ 2	۱۳ ۴ 3	۱۴ ۵ 4	۱۵ ۶ 5
۱۶ ۷ 6	۱۷ ۸ 7	۱۸ ۹ 8	۱۹ ۱۰ 9	۲۰ ۱۱ 10	۲۱ ۱۲ 11	۲۲ ۱۳ 12
۲۳ ۱۴ 13	۲۴ ۱۵ 14	۲۵ ۱۶ 15	۲۶ ۱۷ 16	۲۷ ۱۸ 17	۲۸ ۱۹ 18	۲۹ ۲۰ 19

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ — May / June 2006 — ربيع الاخر / جمادی الاول ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ ۲۳ 22	۲ ۲۴ 23	۳ ۲۵ 24	۴ ۲۶ 25	۵ ۲۷ 26
۶ ۲۸ 27	۷ ۲۹ 28	۸ جمادی الاول 29	۹ ۲ 30	۱۰ ۳ 31	۱۱ ۴ June	۱۲ ۵ 2
۱۳ ۶ 3	۱۴ ۷ 4	۱۵ ۸ 5	۱۶ ۹ 6	۱۷ ۱۰ 7	۱۸ ۱۱ 8	۱۹ ۱۲ 9
۲۰ ۱۳ 10	۲۱ ۱۴ 11	۲۲ ۱۵ 12	۲۳ ۱۶ 13	۲۴ ۱۷ 14	۲۵ ۱۸ 15	۲۶ ۱۹ 16
۲۷ ۲۰ 17	۲۸ ۲۱ 18	۲۹ ۲۲ 19	۳۰ ۲۳ 20	۳۱ ۲۴ 21		

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ — June / July 2006 — جمادی الاول / جمادی الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ ۲۵ 22					۱ ۲۵ 22	۲ ۲۶ 23
۳ ۲۷ 24	۴ ۲۸ 25	۵ ۲۹ 26	۶ ۳۰ 27	۷ 28	۸ ۲ 29	۹ ۳ 30
۱۰ ۴ July	۱۱ ۵ 2	۱۲ ۶ 3	۱۳ ۷ 4	۱۴ ۸ 5	۱۵ ۹ 6	۱۶ ۱۰ 7
۱۷ ۱۱ 8	۱۸ ۱۲ 9	۱۹ ۱۳ 10	۲۰ ۱۴ 11	۲۱ ۱۵ 12	۲۲ ۱۶ 13	۲۳ ۱۷ 14
۲۴ ۱۸ 15	۲۵ ۱۹ 16	۲۶ ۲۰ 17	۲۷ ۲۱ 18	۲۸ ۲۲ 19	۲۹ ۲۳ 20	۳۰ ۲۴ 21

اسد - زمری ۱۳۸۵ — July / August 2006 — جمادی الاخر / رجب المرجب ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ ۲۶ 23	۲ ۲۷ 24	۳ ۲۸ 25	۴ ۲۹ 26	۵ رجب المرجب 27	۶ ۲ 28
۷ ۳ 29	۸ ۴ 30	۹ ۵ 31	۱۰ ۶ August	۱۱ ۷ 2	۱۲ ۸ 3	۱۳ ۹ 4
۱۴ ۱۰ 5	۱۵ ۱۱ 6	۱۶ ۱۲ 7	۱۷ ۱۳ 8	۱۸ ۱۴ 9	۱۹ ۱۵ 10	۲۰ ۱۶ 11
۲۱ ۱۷ 12	۲۲ ۱۸ 13	۲۳ ۱۹ 14	۲۴ ۲۰ 15	۲۵ ۲۱ 16	۲۶ ۲۲ 17	۲۷ ۲۳ 18
۲۸ ۲۴ 19	۲۹ ۲۵ 20	۳۰ ۲۶ 21	۳۱ ۲۷ 22			

سنبله - وږی ۱۳۸۵ — August / September 2006 — رجب المرجب / شعبان المعظم ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ ۲۸ 23	۲ ۲۹ 24	۳ ۳۰ 25
۴ 26	۵ ۲ 27	۶ ۳ 28	۷ ۴ 29	۸ ۵ 30	۹ ۶ 31	۱۰ ۷ September
۱۱ ۸ 2	۱۲ ۹ 3	۱۳ ۱۰ 4	۱۴ ۱۱ 5	۱۵ ۱۲ 6	۱۶ ۱۳ 7	۱۷ ۱۴ 8
۱۸ ۱۵ 9	۱۹ ۱۶ 10	۲۰ ۱۷ 11	۲۱ ۱۸ 12	۲۲ ۱۹ 13	۲۳ ۲۰ 14	۲۴ ۲۱ 15
۲۵ ۲۲ 16	۲۶ ۲۳ 17	۲۷ ۲۴ 18	۲۸ ۲۵ 19	۲۹ ۲۶ 20	۳۰ ۲۷ 21	۳۱ ۲۸ 22

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September / October 2006 — شعبان المعظم / رمضان المبارک ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۱ / 23 / ۲۹	۲ / 24 / رمضان المبارک	۳ / 25 / ۲	۴ / 26 / ۳	۵ / 27 / ۴	۶ / 28 / ۵	۷ / 29 / ۶
۸ / 30 / ۷	۹ / October / ۸	۱۰ / 2 / ۹	۱۱ / 3 / ۱۰	۱۲ / 4 / ۱۱	۱۳ / 5 / ۱۲	۱۴ / 6 / ۱۳
۱۵ / 7 / ۱۴	۱۶ / 8 / ۱۵	۱۷ / 9 / ۱۶	۱۸ / 10 / ۱۷	۱۹ / 11 / ۱۸	۲۰ / 12 / ۱۹	۲۱ / 13 / ۲۰
۲۲ / 14 / ۲۱	۲۳ / 15 / ۲۲	۲۴ / 16 / ۲۳	۲۵ / 17 / ۲۴	۲۶ / 18 / ۲۵	۲۷ / 19 / ۲۶	۲۸ / 20 / ۲۷
۲۹ / 21 / ۲۸	۳۰ / 22 / ۲۹					

عقرب - لرم ۱۳۸۵

October / November 2006 — رمضان المبارک / شوال المکرم ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ / 23 / ۳۰	۲ / 24 / شوال المکرم	۳ / 25 / ۲	۴ / 26 / ۳	۵ / 27 / ۴
۶ / 28 / ۵	۷ / 29 / ۶	۸ / 30 / ۷	۹ / 31 / ۸	۱۰ / November / ۹	۱۱ / 2 / ۱۰	۱۲ / 3 / ۱۱
۱۳ / 4 / ۱۲	۱۴ / 5 / ۱۳	۱۵ / 6 / ۱۴	۱۶ / 7 / ۱۵	۱۷ / 8 / ۱۶	۱۸ / 9 / ۱۷	۱۹ / 10 / ۱۸
۲۰ / 11 / ۱۹	۲۱ / 12 / ۲۰	۲۲ / 13 / ۲۱	۲۳ / 14 / ۲۲	۲۴ / 15 / ۲۳	۲۵ / 16 / ۲۴	۲۶ / 17 / ۲۵
۲۷ / 18 / ۲۶	۲۸ / 19 / ۲۷	۲۹ / 20 / ۲۸	۳۰ / 21 / ۲۹			

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November / December 2006 — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ / 22 / ذیقعده الحرام	۲ / 23 / ۲	۳ / 24 / ۳
۴ / 25 / ۴	۵ / 26 / ۵	۶ / 27 / ۶	۷ / 28 / ۷	۸ / 29 / ۸	۹ / 30 / ۹	۱۰ / December / ۱۰
۱۱ / 2 / ۱۱	۱۲ / 3 / ۱۲	۱۳ / 4 / ۱۳	۱۴ / 5 / ۱۴	۱۵ / 6 / ۱۵	۱۶ / 7 / ۱۶	۱۷ / 8 / ۱۷
۱۸ / 9 / ۱۸	۱۹ / 10 / ۱۹	۲۰ / 11 / ۲۰	۲۱ / 12 / ۲۱	۲۲ / 13 / ۲۲	۲۳ / 14 / ۲۳	۲۴ / 15 / ۲۴
۲۵ / 16 / ۲۵	۲۶ / 17 / ۲۶	۲۷ / 18 / ۲۷	۲۸ / 19 / ۲۸	۲۹ / 20 / ۲۹	۳۰ / 21 / ۳۰	

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 / January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ / محرم الحرام ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ / 20 / محرم الحرام						۱ / 22 / ذیحجه الحرام
۲ / 23 / ۲	۳ / 24 / ۳	۴ / 25 / ۴	۵ / 26 / ۵	۶ / 27 / ۶	۷ / 28 / ۷	۸ / 29 / ۸
۹ / 30 / ۹	۱۰ / 31 / ۱۰	۱۱ / January / ۱۱	۱۲ / 2 / ۱۲	۱۳ / 3 / ۱۳	۱۴ / 4 / ۱۴	۱۵ / 5 / ۱۵
۱۶ / 6 / ۱۶	۱۷ / 7 / ۱۷	۱۸ / 8 / ۱۸	۱۹ / 9 / ۱۹	۲۰ / 10 / ۲۰	۲۱ / 11 / ۲۱	۲۲ / 12 / ۲۲
۲۳ / 13 / ۲۳	۲۴ / 14 / ۲۴	۲۵ / 15 / ۲۵	۲۶ / 16 / ۲۶	۲۷ / 17 / ۲۷	۲۸ / 18 / ۲۸	۲۹ / 19 / ۲۹

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January / February 2007 — محرم الحرام / صفرالمظفر ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ / 21 / ۲	۲ / 22 / ۳	۳ / 23 / ۴	۴ / 24 / ۵	۵ / 25 / ۶	۶ / 26 / ۷
۷ / 27 / ۸	۸ / 28 / ۹	۹ / 29 / ۱۰	۱۰ / 30 / ۱۱	۱۱ / 31 / ۱۲	۱۲ / February / ۱۳	۱۳ / 2 / ۱۴
۱۴ / 3 / ۱۵	۱۵ / 4 / ۱۶	۱۶ / 5 / ۱۷	۱۷ / 6 / ۱۸	۱۸ / 7 / ۱۹	۱۹ / 8 / ۲۰	۲۰ / 9 / ۲۱
۲۱ / 10 / ۲۲	۲۲ / 11 / ۲۳	۲۳ / 12 / ۲۴	۲۴ / 13 / ۲۵	۲۵ / 14 / ۲۶	۲۶ / 15 / ۲۷	۲۷ / 16 / ۲۸
۲۸ / 17 / ۲۹	۲۹ / 18 / ۳۰	۳۰ / 19 / صفرالمظفر				

حوت - کب ۱۳۸۵

January / February 2007 — محرم الحرام / صفرالمظفر ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ / 20 / ۲	۲ / 21 / ۳	۳ / 22 / ۴	۴ / 23 / ۵
۵ / 24 / ۶	۶ / 25 / ۷	۷ / 26 / ۸	۸ / 27 / ۹	۹ / 28 / ۱۰	۱۰ / March / ۱۱	۱۱ / 2 / ۱۲
۱۲ / 3 / ۱۳	۱۳ / 4 / ۱۴	۱۴ / 5 / ۱۵	۱۵ / 6 / ۱۶	۱۶ / 7 / ۱۷	۱۷ / 8 / ۱۸	۱۸ / 9 / ۱۹
۱۹ / 10 / ۲۰	۲۰ / 11 / ۲۱	۲۱ / 12 / ۲۲	۲۲ / 13 / ۲۳	۲۳ / 14 / ۲۴	۲۴ / 15 / ۲۵	۲۵ / 16 / ۲۶
۲۶ / 17 / ۲۷	۲۷ / 18 / ۲۸	۲۸ / 19 / ۲۹	۲۹ / 20 / ربیع الاول			

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترې له مخې ډك كړئ.

June 2006 July		سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵				جمادی الاول ۱۴۲۷ جمادی الاخر
جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ (۲۶ / 23)	۱ (۲۵ / 22)					۳۱ (۲۵ / 22)
۹ (۳ / 30)	۸ (۲ / 29)	۷ (28)	۶ (۳۰ / 27)		۴ (۲۸ / 25)	۳ (۲۷ / 24)
۱۶ (۱۰ / 7)	۱۵ (۹ / 6)			۱۲ (۶ / 3)	۱۱ (۵ / 2)	۱۰ (۴ / July)
۲۳ (۱۷ / 14)	۲۲ (۱۶ / 13)		۲۰ (۱۴ / 11)	۱۹ (۱۳ / 10)		
		۲۸ (۲۲ / 19)	۲۷ (۲۱ / 18)			۲۴ (۱۸ / 15)

۲- د جنترې له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- په جنترې کې د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- د زمري د میاشتې د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاریخونه دي؟

۷- د اونۍ ورځې د جنترۍ له مخې ولیکئ.

۸- د کال د میاشتو نومونه په ترتیب سره د جنترۍ له مخې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

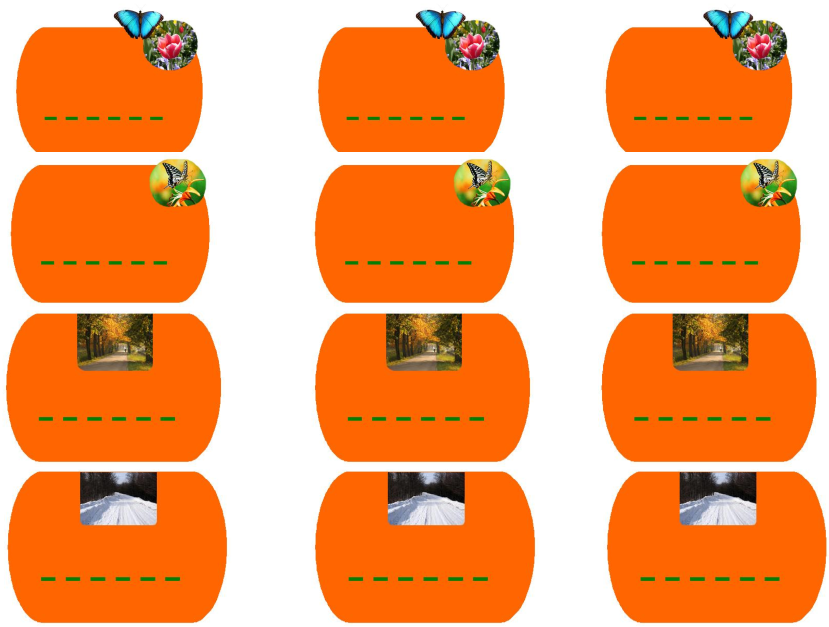

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر یو د پلار او مور په مرسته د خپلو زیږیدلو، کال، میاشت او ورځ په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مایعات په لیتر باندې اندازه کېږي.

پوښتنې:

۱. څوک ویلی شي چې تېل په څه شي اندازه کېږي؟
۲. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوی؟

گرانو زده‌کوونکو! که چیرې ځیر شوي یاست د تېلو په گیلنو، په مایع دواگانو، د اوبو په بوشکو او په مایع غوړیو باندې د لیتر کلمه لیکل شوي وي.

نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کېږي، که چیرې ۴ معمولي گیلاسه اوبه په یوه لوښي او یا یوه جك کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کېږي.

تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي گیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توگه ومنئ، دتېلو، شیدو، مایع غوړیو او اوبو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلئ دېر تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا گیلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هغو څخه د مایعاتو د واحد په توگه کار اخلي.

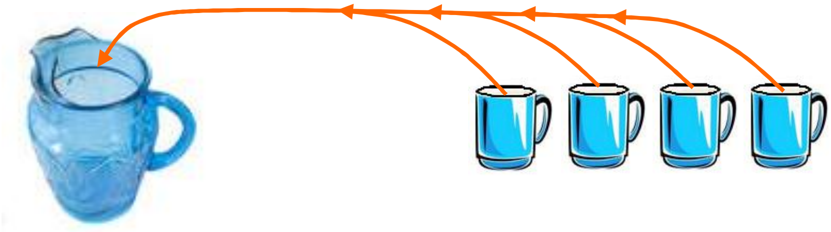

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ لیترو تیلو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي، یو لیتر شیدې څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۶- د (اُ، آر، اِس) په پاکتونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، > او < نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ.

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (اُ، آر، اس) د پاکتونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

گرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې د یو رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی: د ٦ عدد د عدد د یویزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

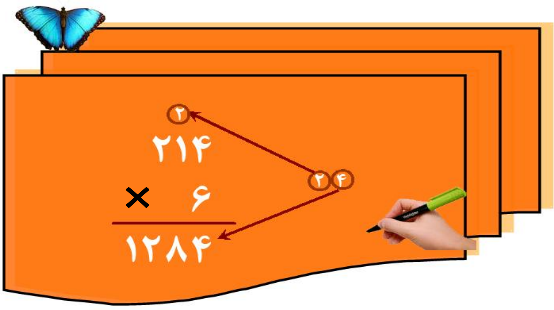

(٦ × ۴=۲۴)

د ۲۴ د عدد د یویز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو او د ۲۴ د لسیز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسیزو د مرتبې په سر لیکو.

دویم: د ٦ عدد د عدد د لسیزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواو د ۲ رقم سره چې حاصل نیول شوی دی جمع کوو.

(٦ × ۱) +۲=۸

یا ٦ + ۲ = ۸

چې د ۸ عدد حاصل کیږي او د ضرب د حاصل د لسیزو په مرتبه کې یې لیکو.

دریم: د ٦ عدد د عدد په سلیزو کې چې ۲ دی ضربوو ۱۲= (۲ × ٦) کیږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سلیزو په مرتبه کې او د (۱) رقم یې د زریزو په مرتبه کې لیکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

کورنی دنده

د ۷۰۲ عدد په ۴ کې ضرب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۵۴	۷۴۵	۳۴۱
× ۷	× ٦	× ۵
☐	☐	☐

۵- له لاندې مثال نه په ګټه اخستنې، سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال:

۳۸۷۲
× ۸
۳۰۹۷٦

۹٦۰۴	٦۰۰۲	۱۲۸۴
× ۷	× ۸	× ۵
☐	☐	☐

٦- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۳۲	۵۱۴	۱۱۷۸	۷۰۴۳
× ٦	× ۷	× ۵	× ۸
☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۷۴	٦۰۰۲	۹۰۴۴
× ۴	× ۹	× ۸
☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
```

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو، په نتیجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
+ ۲۳
-----
  ۳٦۸
```

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
   ۲۵        ۱۹        ۱۵
×  ۱۱     ×  ۱۳     ×  ۲۱
-----     -----     -----
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نیسو.

۴۰ × ۳۰ =?

لومړی حالت:

۴۰
× ۳۰
۰۰
+ ۱۲۰
۱۲۰۰

دویم حالت:

۴۰× ۳۰ =?

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضربوو یعنې (۴ × ۳=۱۲)

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو، لکه: ۴۰ × ۳۰=۱۲۰۰

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

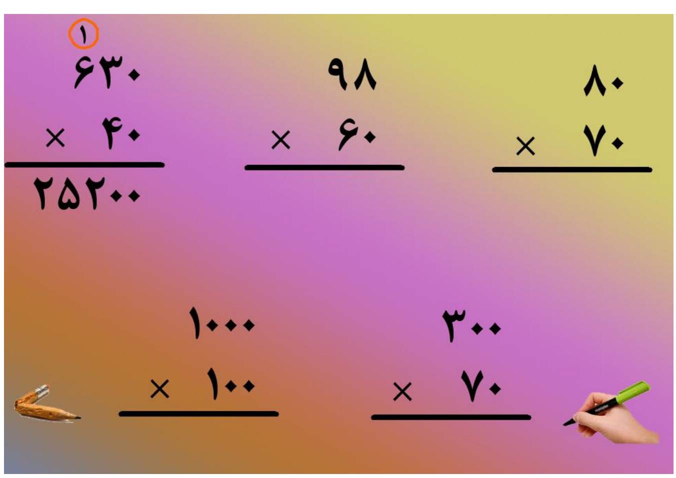

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

الف : ۳۰ او ۴۰ ذ : ۱۰ او ۲۰۰

ب : ٦۱ او ۹۰ ر : ٦۳ او ۱۰۰

د : ٦۰ او ۳۰۰ ز : ۱۷۲او ۸۰

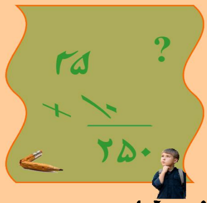

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د صفرونو په شمیر سره ډک کړئ.

مثال: ۴۲۰۰ = [٠] ۷×٦٠

ج: ۴۰۰۰ = [ ] ۸ × [ ] ۵ الف: ۴۲۰۰ = [ ] ٦×۷۰

د: ۷۳۰۰ = ۷۳× [ ] ۱ ب: ٦۵۰ = [ ] ٦۵×۱

هـ: ۲۰۰ = [ ] ۵×۴

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښۍ خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

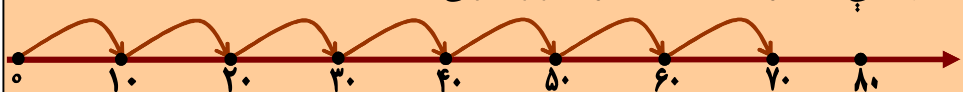

_____ × _____ = _____

ب: لاندې عددونه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۱	۶۳	۹۵	۸۰
× ۲۲	× ۳۵	× ۲۷	× ۴۰
□	□	□	□

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوڅلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

٧٦٥
× ٥٨
٦١٢٠
+ ٣٨٢٥
٤٤٣٧٠

مثال: غواړو چې د ٧٦٥ عدد د ٥٨ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د٥٨ د عدد د یویزو رقم یعنې ٨ د ٧٦٥ په عدد کې ضربوو چې د٦١٢٠ عدد په لاس راځي بیا د ٥٨ د عدد د لسیزو رقم یعنې ٥ په ٧٦٥ عدد کې ضربوو چې د ٣٨٢٥ عدد حاصلیږي، ددې عدد د یویز رقم د ٦١٢٠ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ٤٤٣٧٠ عدد لاس ته راځي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

٩٠٠	٨٤٠	٢٠٨	١٣٦	٦٠١	٧٢٥	٩١٠
× ٧١	× ٦٧	× ٩٦	× ٢٧	× ١٤	× ٢٠	× ٦٢
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

٧٢٥	٩١٠
× ٢٠	× ٦٢
☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۷٦۴	۱۷۳	۱۰۱	۹۰۰
× ۷۳	× ٦۴	× ۷۳	× ۱۰

۷۰۴	۱۰۲	۱۹۸	٦۸۷
× ٦۲	× ۴۴	× ۸۷	× ۹۸

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو)

۳. بیه به څو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق منهو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې څغاستې په سیالۍ کې ٦۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۶. د یوه قطي گوگړو بیه یوه افغانۍ ده،د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. د یوه کیلو گرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو گرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ گټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره مصرف کړي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

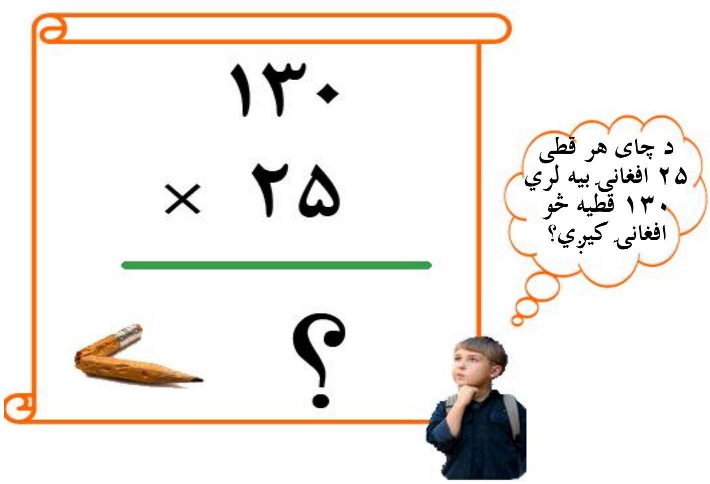

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل

تقسیم

دوه څلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینۍ ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، ورې ډبرې او یا نور محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۶−۳=۳

۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو وارې سرته رسول شوې ده؟
- د څو وارې ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور وارې تفریق شوی او یا ۳ څلور وارې د ۱۲ په عدد کې شامل دی،د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

مقسوم ← ۱۲ ، مقسوم علیه ← ۳ ، د تقسیم حاصل ← ۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

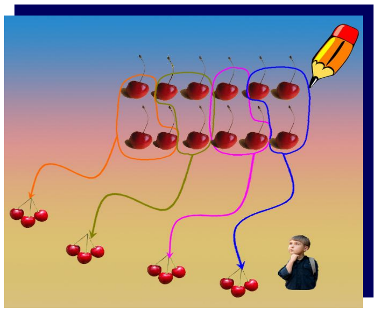

۱۲÷۴=○

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

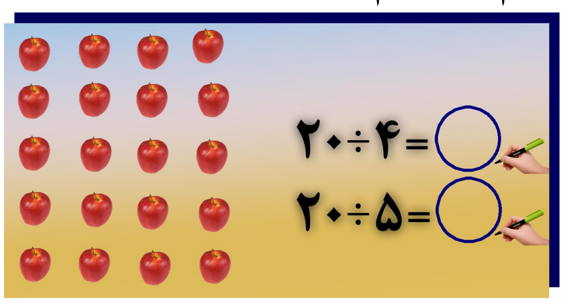

۳. دپورته شکل له حل شوي پوښتني څخه په ګټې اخیستني سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

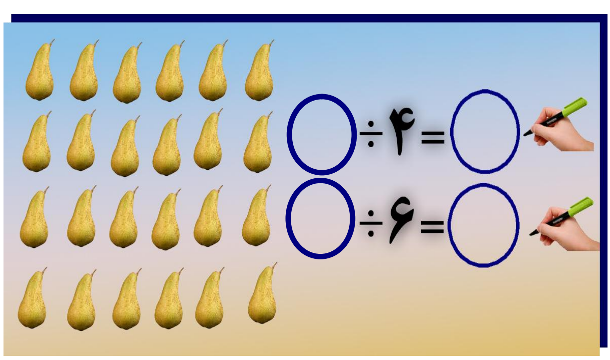

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. **د تقسیم د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.**

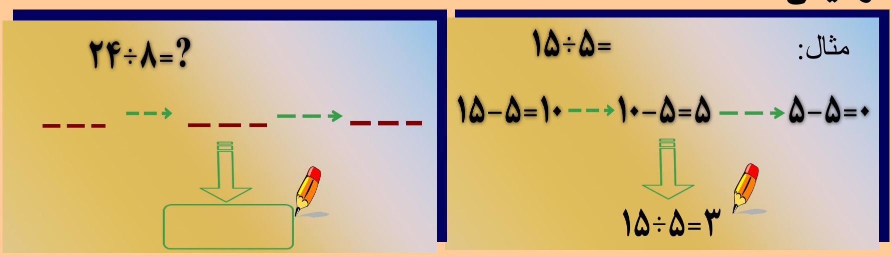

۲. **د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال په ډول د تفریق عملیې سرته ورسوئ.**

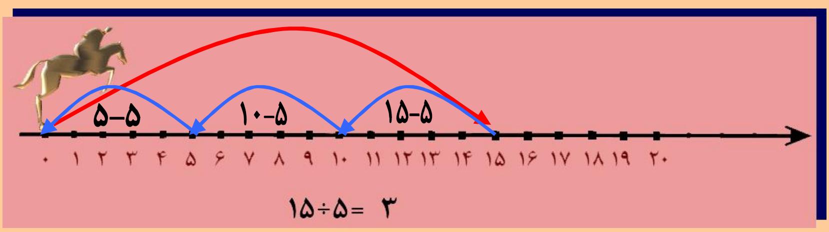

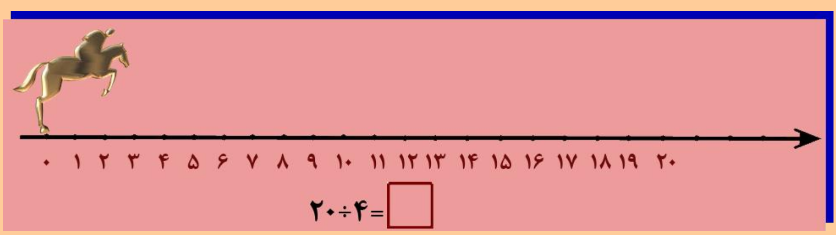

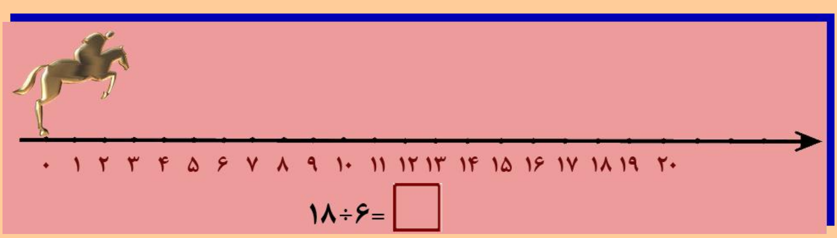

کورنۍ دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۱۶÷۴ افادې د تقسیم حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې څلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسیم په یوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په یو رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

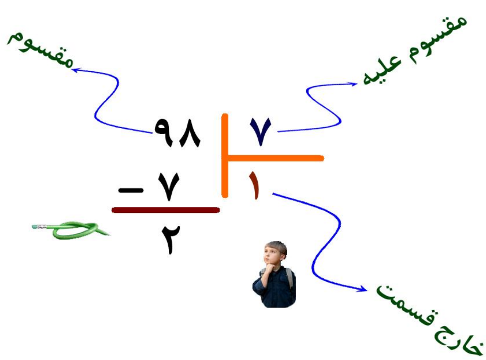

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وویشو، لیدل کیږي چې د مقسوم د کیڼې خوا رقم یعنې ۹ د مقسوم علیه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کیږي چې خارج قسمت یې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کیږي.

بیا ۸ را کښته کووا و د تفریق د حاصل ښی خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې وویشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخیستنې سره پوهیږو چې.

۲۸ = ۷ × ۴ کیږي.

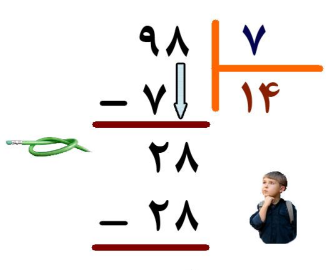

د ۴ عددپه خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې یې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او له ۲۸ څخه یې تفریقوو. په نتیجه کې لیدل کیږي چې د تفریق حاصل یې صفر(پاتې) او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ٦ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸

نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

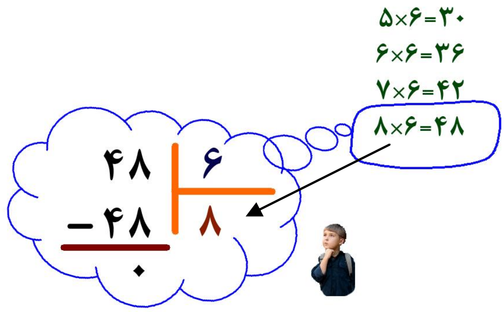

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

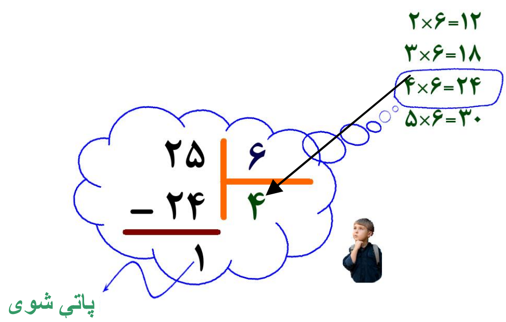

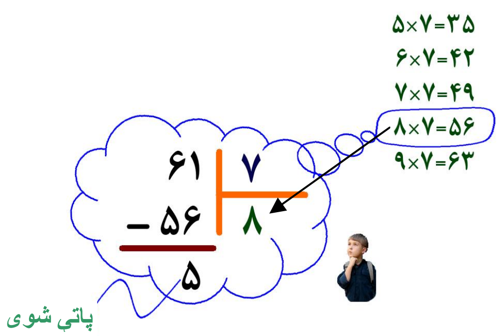

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچوکې حل کړئ.

۷۲ | ۹

۶۳ | ۸

۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت پیداکړئ.

۷ | ۲۲ ۷ | ۲۸ ۸ | ۳٦ ۷ | ۴۹

۸ | ٦۷ ۴ | ۳۴ ۸ | ۳۲ ٦ | ۴٦

۲ - لاندې پوښتنې حل کړي.

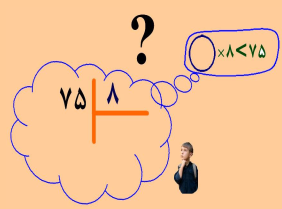

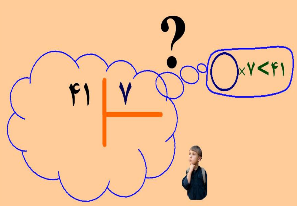

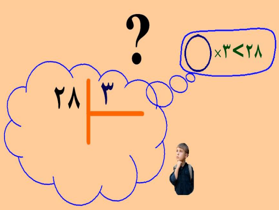

کورنی دنده

کورنۍ دنده: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۵ | ۵۵ ۴ | ۹۴ ۲ | ۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کښېنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کېږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ٦٨ تنو لپاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ٦ ټوله کتابچو ته اړتيا ولري، ٥٦ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸٦ کيلو واټه برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټه برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ کې ۸ ګرامه بوره مصرف کړي، نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کېدلي شي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټرکې د سړيو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلويښتم لوست

د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عددونه په يوه رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

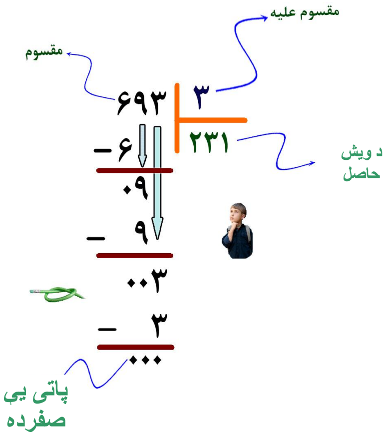

لومړی مثال: د ٦٩٣ عدد په ٣ باندې وېشو.

حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنې ٦ د ٣ په عدد باندې وېشو چې خارج قسمت یې ٢ کیږي. په خارج قسمت کې لیکو بیا ٢ په ٣ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې د ٦ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د وېش عملیه سرته رسوو، په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

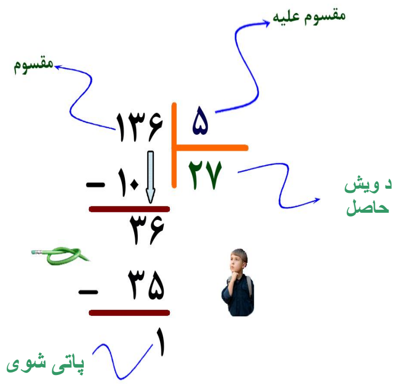

دوهم مثال: د ١٣٦ عدد، د ٥ په عدد باندې وېشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، نو د لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ١٣ کیږي، په ٥ باندې وېشو. په دې صورت کې د وېش حاصل یې ٢ دی. ٢ په ٥ کې ضربوو، د ضرب حاصل یې له ١٣ څخه تفریقوو چې د تفریق حاصل یې ٣ کیږي، اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ٦ را کښته کوو د٣٦عدد حاصلیږي. هغه په ٥ باندې وېشو چې د وېش حاصل یې ٧ کیږي. د ٧ عدد په ٥ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې له ٣٦ څخه تفریقوو په پای کې لیدل کیږي چې د (١) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ.

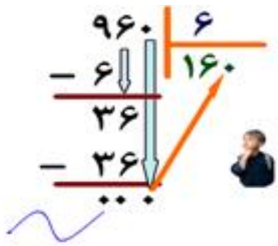

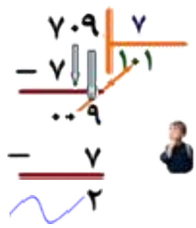

۵۷۴ | ۸

۵٦ | ۷۱

۱۴

− ۸

٦ پاتې

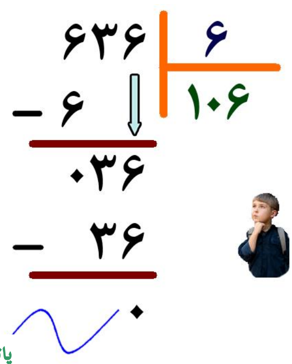

خرنګه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنې ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

تقسیم کړي.

۴۵۲ | ۳

۲۸۴ | ۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسیم عملیې سرته ورسوئ؟

۹	۱۷۰	۷	٦٦	٦	۴۱	۵	۸٦۷
۳	۲۸۵	۸	۱٦۸	۱	۳۷۵	۱	۴۲۰
۸	۴۹۸	۷	۱۰۰	۷	۷۰۹	٦	۹٦۰

۲- یوه بزگر ۹۸۰ کیلو گرامه غنم حاصل واخیست، که چیرې نوموړی بزگر د ورځې ۷ کیلو گرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- یوه بنوال ۸۰۱ کیلو گرامه زردآلو حاصل واخیست، که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو گرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوي. د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲	٦۷۳	۳	۱۰۷	۵	۵۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست

د ضرب او تقسیم د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی به وکړای شي چې د ضرب او تقسیم عمليې د یو بل په واسطه وآزمايي.

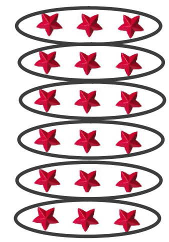

۱۸÷۶=۳

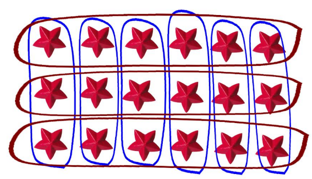

۱۸÷۳=۶

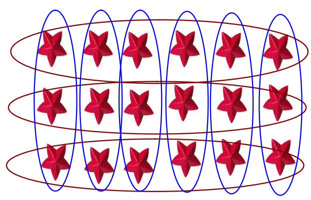

۶×۳=۱۸

د ضرب او تقسیم د آزمویلو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

۵×٦=٣٠	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
٣٠÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
٣٠÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

```
٦٨ | ٦
- ٦ |----
     | ١١
-----
  ٨
- ٦
-----
  ٢
```

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو، که چیرې د ضرب حاصل دضرب په یوه جز باندې و ویشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنګه، که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره یې جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورني دنده

د ٦ او ٨ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

۵۴ ÷ ٦ = [۹]	۷۲ ÷ ۹ = [ ]
[۵۴] ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = [ ]
٦ × [۹] = ۵۴	[ ] × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = [ ]	۲۱ ÷ ۳ = [ ]
[ ] ÷ ۸ = ۴	[ ] ÷ ۷ = ۳
[ ] × ۸ = ۳۲	۳ × [ ] = ۲۱

۲- تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

۷×۸= [۵٦]	۹×۸= [۷۲]	۹×۷= [٦۳]
۵٦÷۸= [ ]	۷۲÷۸= [ ]	٦۳÷۷= [ ]
۵٦÷۷= [ ]	۷۲÷۹= [ ]	٦۳÷۹= [ ]

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ او تش ځایونه یې ډك کړئ.

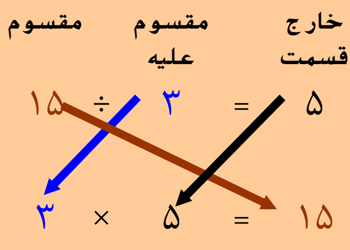

د مقسوم ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چیرې خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۸	۵	۸
۹۷۰	۶۴۰	۹۷۲

۹	۸	۶
۱۰۰	۱۰۵	۷۰۶

۵- د ۵ متره تېوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده، د یوه متر تېوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارگر په میاشت کې ۲۱۰ متره تېوکر وابودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارگر په ۹ ورځوکې څومتره تېوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵۶۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۸	۸
۶۰۹	۶۱۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم فصل
کسر

شپږ ځلوېښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به $\frac{۱}{۲}$ د یوه شي د نیمايي په توګه، $\frac{۱}{۳}$ د یوه شي د دریمي برخې په توګه. او $\frac{۲}{۳}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه وپېژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمايي کړې ده چې په رياضي کې داسې ليکل کيږي: $\frac{۱}{۲}$

که مونږ یوه منه په درې مساوي برخو وويشو او له هغې څخه یوه برخه واخلو دریمه برخه داسې ښودل کيږي. $\frac{۱}{۳}$

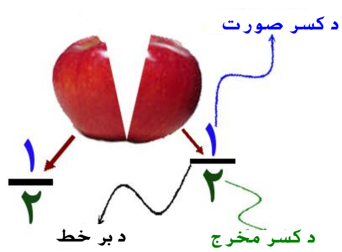

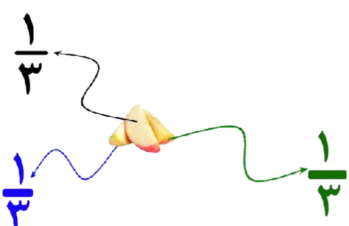

که چيرې د يوې منې له دريو برخو څخه يوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې يې په بل کې کښيږدو داسې ليکو:

الف: $\frac{۱}{۳}$ **برخه په یوه قاب کې** $\frac{۱}{۳}$

ب: $\frac{۲}{۳}$ **برخې په بل قاب کې** $\frac{۲}{۳}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

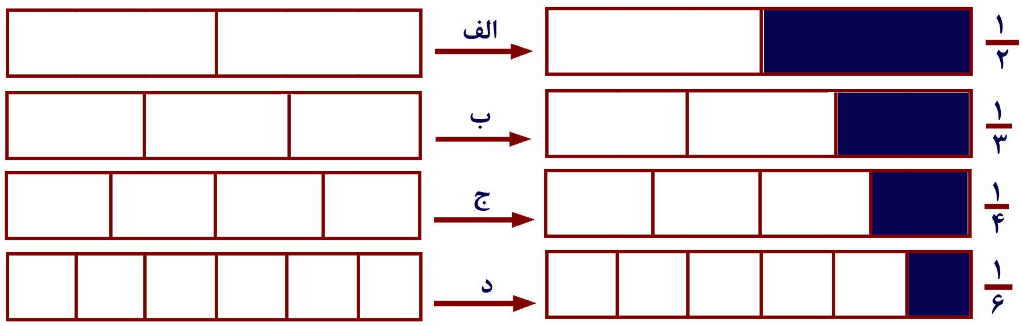

د الف په شکل کې د ١/٢ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د ١/٣ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د ١/۴ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د ١/۶ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې لپاره چې تا سو د يوه کسر د ليکلو سره ښه بلدتيا پيدا کړئ، لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

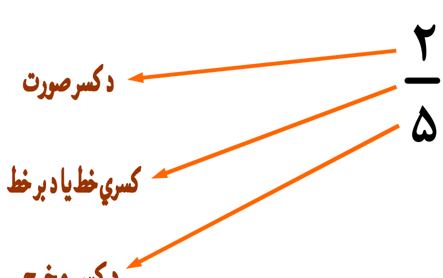

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو او سپينو برخو کسري برخې په خپلو کتابچو کې ښياست او ويې ليکئ.

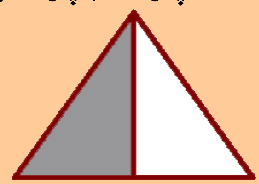

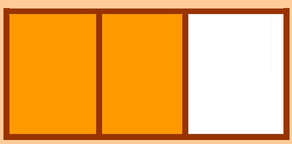

توره ____ سپينه ____   سپينه ____ توره ____

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

مخرج	صورت	کسر
۲	۱	$\frac{۱}{۲}$
		$\frac{۲}{۳}$
		$\frac{۳}{۵}$
		$\frac{۴}{۵}$
		$\frac{۵}{۶}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

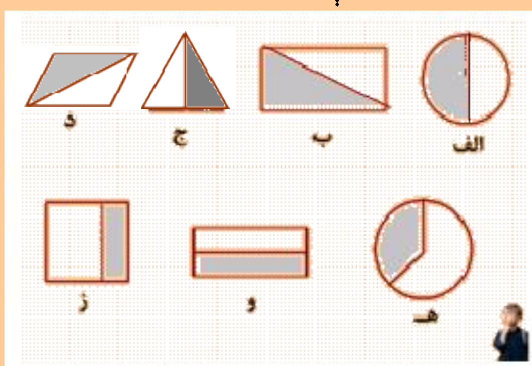

۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

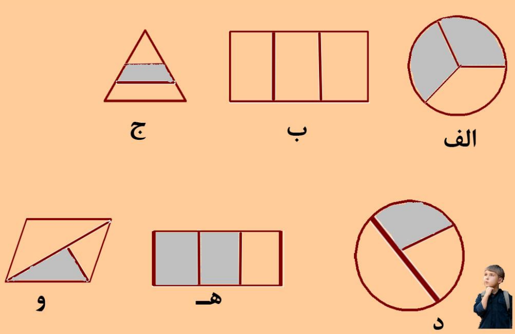

کورنی دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو.

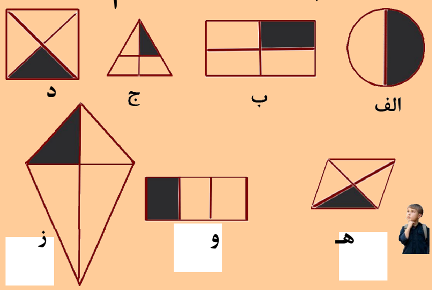

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

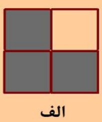
الف

ټلور	مساوي برخې
$\frac{۳}{۴}$	رنګ شوې
$\frac{۱}{۴}$	سپینه

ب

	مساوي برخې
	رنګ شوې
	رنګ شوې نه دي

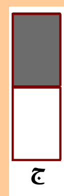
ج

	مساوي برخې
	رنګ شوې برخې
	سپینې برخې

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنګه شوې برخې په کسر سره ولیکئ.

الف

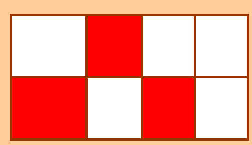

	مساوي برخې
	رنګ شوې برخې
	سپینې برخې

ب

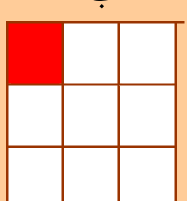

	مساوي برخې
	رنګ شوې برخې
	سپینې برخې

ج

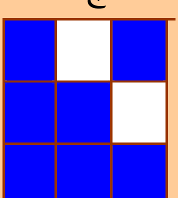

	مساوي برخې
	رنګ شوې برخې
	سپینې برخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندې هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نيولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ.

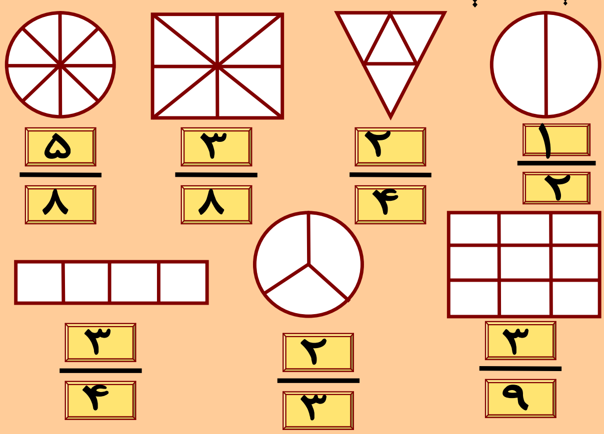

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کينې خواته او د سپينو برخو کسر ښۍ خواته وليکئ.

$\frac{۸}{۹}$

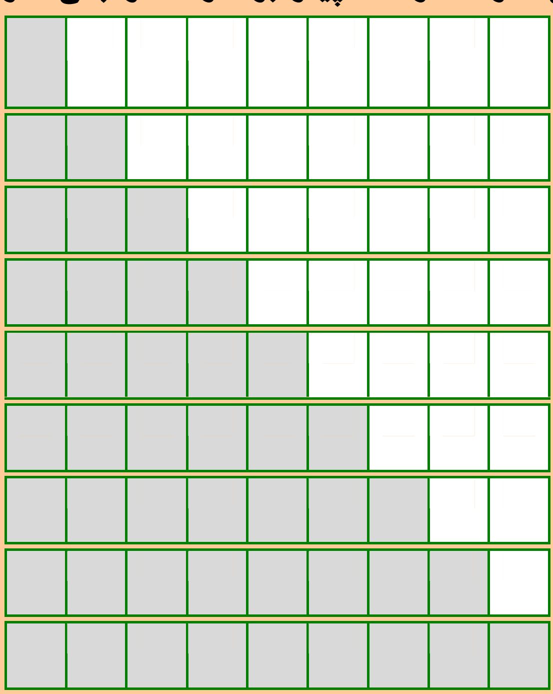

$\frac{۱}{۹}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

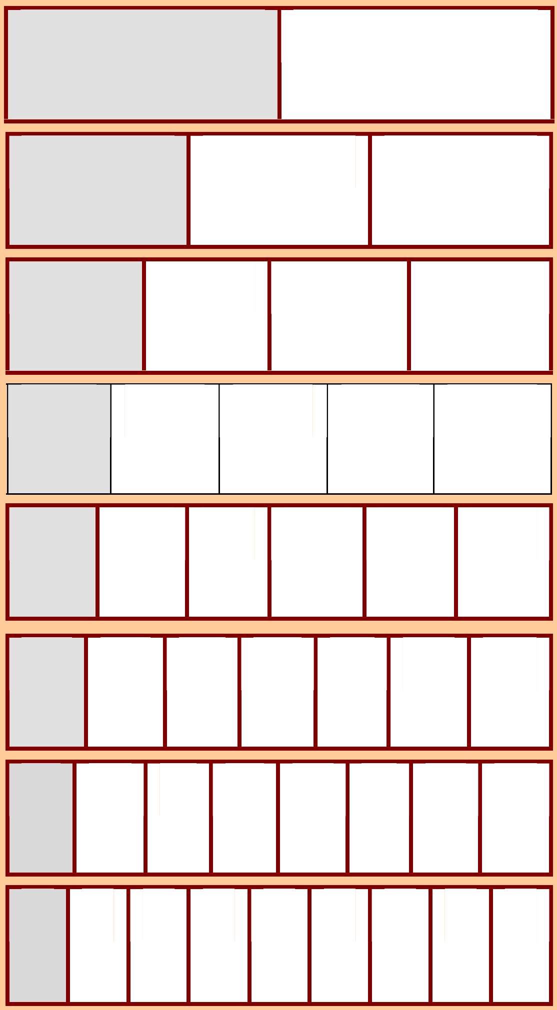

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۱}{۳}$	$\frac{۲}{۳}$
$\frac{۱}{۴}$	$\frac{۳}{۴}$
$\frac{۱}{۵}$	$\frac{۴}{۵}$
$\frac{۱}{٦}$	$\frac{۵}{٦}$
$\frac{۱}{۷}$	$\frac{٦}{۷}$
$\frac{۱}{۸}$	$\frac{۷}{۸}$
$\frac{۱}{۹}$	$\frac{۸}{۹}$

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګولو سره وښیاست.

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{٦}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴- د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست، رنګ شوې اوسپینې برخې سره پرتله کړئ او د $>$، $<$ او $=$ نښو په واسطه يې وښیاست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښيې خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

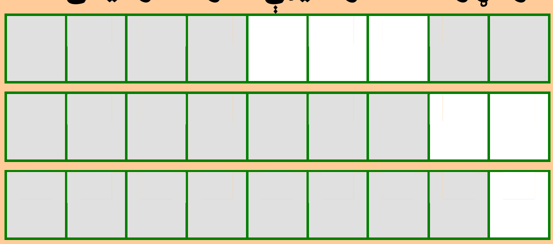

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شویو برخو کسر ښيې خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره يې پرتله کړئ.

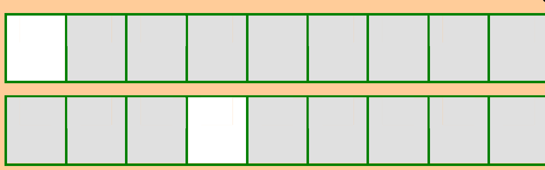

کورنی دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښيې خواته ولیکئ او پرتله يې کړئ.

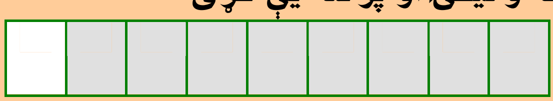

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{1}{3}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توگه سرته ورسوئ او وواياست چې څومره برخه يې پاتې ده، په کسر سره يې وښياست.

۲- کریم یوه دايره په درې مساوي برخو وویشله او د هغې $\frac{2}{3}$ برخې يې تورې کړې، څومه برخه يې سپينه پاتې ده؟ د رسم په واسطه يې وښياست.

۳- د لاندې شکلونو د رنگ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

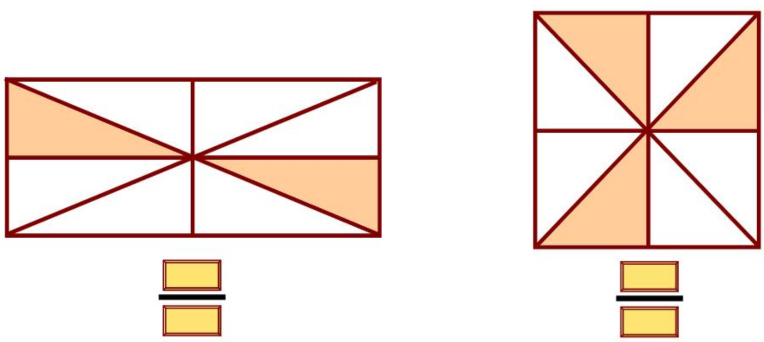

۴- يو ليتر اوبه څو گيلاسه کيږي؟

۵- یوه دايره رسم کړئ $\frac{1}{4}$ برخه يې توره کړئ.

۶- له یوه گیلن اوبو څخه يو ليتر اوبه څرنگه جلا کوئ؟

۷- د >، < او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ گرامه ☐ ۲ کيلو گرامه

ب: ۳ کيلو گرامه ☐ ۳۰۰ گرامه

ج: ۷۵۰ گرامه ☐ نيم کيلو گرامه

د: ۲۵۰ گرامه ☐ ۷۵ گرامه+ ۱۰۰ گرامه + ۲۵ گرامه

کورنۍ دنده

يو مستطيل رسم کړئ چې اوږدوالی يې ۶ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي، بيا د هغې $\frac{1}{2}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یو تن آشپز ۷۵۰ گرامه وريژې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه يې له هغو څخه پخې کړي معلومې کړئ چې څو گرامه وريژې يې پاتې دي.

۹- يوه ډوډۍ پخوونکي يو کيلو گرام خميره درلودله چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خميره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په دريو ورځو کې يې څومره خميره مصرف کړې ده؟

۱۰- يوې مور ۵ کيلو گرامه وريژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبيا واخيستل. د ټولو شيانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شيان د څه شي په واسطه اندازه کيږي، ځوابونه يې په خپلو کتابچو کې وليکئ؟

الف: نفت ☐

ب: د وره لوړوالی ☐

ج: اوبه ☐

د: بوره ☐

که چيرې يو لوښی د ۱۲ معمولي گيلاسونو اوبو ځای ولري، معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو ليتره اوبه ځايږي؟

۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښياست.

الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.

ب: د يوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري خوړو لپاره ۳ مڼو لرونکي يو قاب ته اړتيا ده، که چيرې ۲۱۰ دانې مڼې ولرو څو دانو غوريو او څو دانو قابونو ته اړتيا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بيه ٦٦ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بيه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چيرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د يوې کال او يوې مياشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library